

Μεταγλωττιστές

Νίκος Παπασπύρου
nickie@softlab.ntua.gr

Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο

Σχολή Ηλεκτρολόγων Μηχ. και Μηχ. Υπολογιστών

Εργαστήριο Τεχνολογίας Λογισμικού

Πολυτεχνειούπολη, 15780 Ζωγράφου.

Εισαγωγή

(i)

- Υλοποίηση γλωσσών προγραμματισμού
- Είδη μεταγλωττιστών:
 - Απλοί
 - Αντίστροφοι (decompilers)
 - Μετα-μεταγλωττιστές (meta-compilers)
- Ειδικές περιπτώσεις μεταγλωττιστών:
 - Προεπεξεργαστές (preprocessors)
 - Συμβολομεταφραστές (assemblers)
 - Γεννήτορες προγραμμάτων
(program generators)

Εισαγωγή

(ii)

- Συναφή εργαλεία
 - Διερμηνείς (interpreters)
 - Διαχειριστές βιβλιοθηκών (library managers)
 - Συνδέτες (linkers)
 - Φορτωτές (loaders)
 - Εκδότες προγραμμάτων (program editors)
 - Εντοπιστές σφαλμάτων (debuggers)
 - Στατιστικοί αναλυτές (profilers)

Κατασκευή μεταγλωττιστή (i)

- Βασικές απαιτήσεις:
 - Να λειτουργεί σωστά
 - Να συμμορφώνεται με τις προδιαγραφές της αρχικής και της τελικής γλώσσας
 - Να μεταγλωττίζει προγράμματα κάθε μεγέθους

Κατασκευή μεταγλωττιστή (ii)

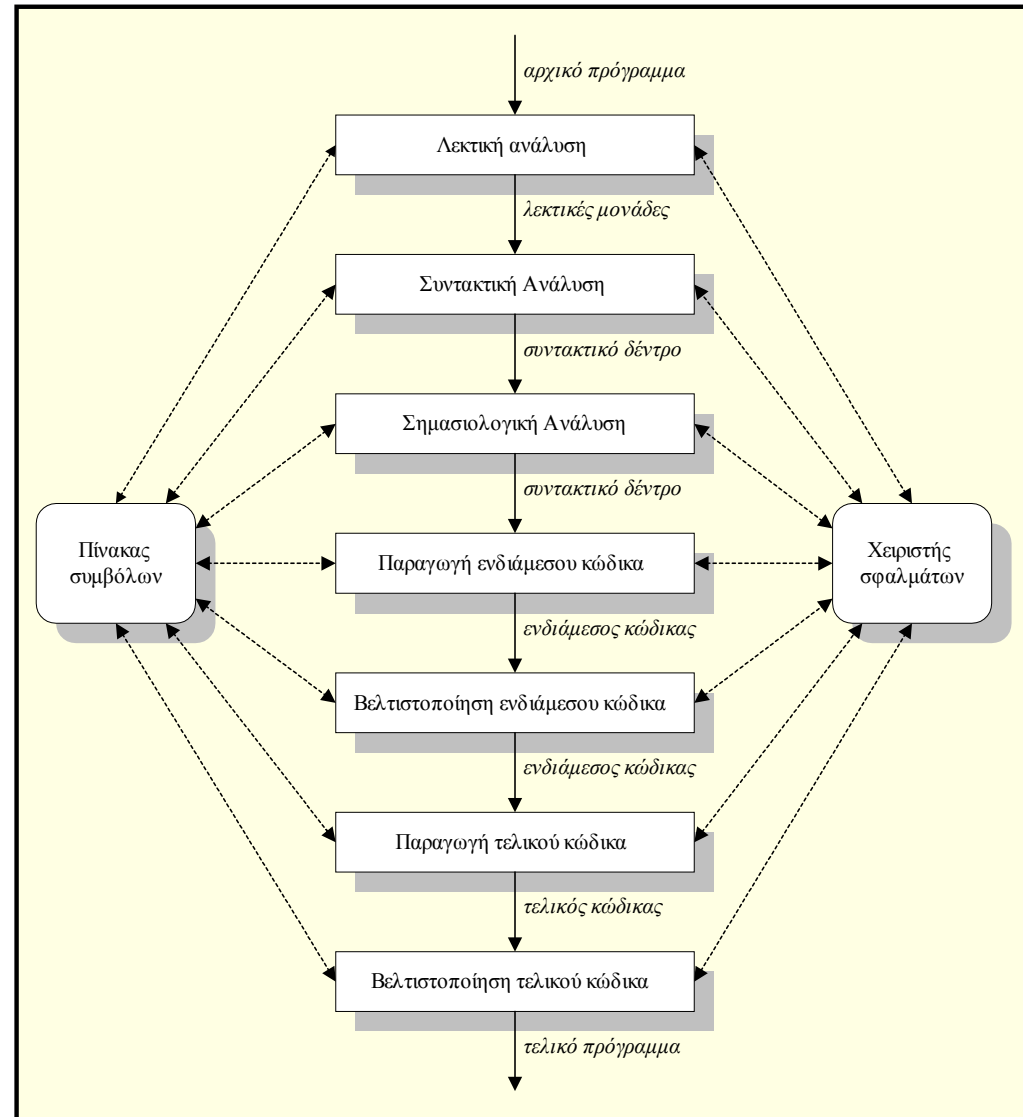
- Επιπρόσθετες απαιτήσεις:
 - Να παράγει αποδοτικό κώδικα
 - Να έχει μικρό χρόνο μεταγλώττισης
 - Να έχει μικρές απαιτήσεις μνήμης κατά τη μεταγλώττιση
 - Να δίνει καλά διαγνωστικά μηνύματα
 - Να συνεχίζει ύστερα από λάθη
 - Να είναι μεταφέρσιμος

Φάσεις της μεταγλώττισης

- Λεκτική ανάλυση
- Συντακτική ανάλυση
- Σημασιολογική ανάλυση
- Παραγωγή ενδιάμεσου κώδικα
- Βελτιστοποίηση
- Παραγωγή τελικού κώδικα

Φάσεις και προϊόντα

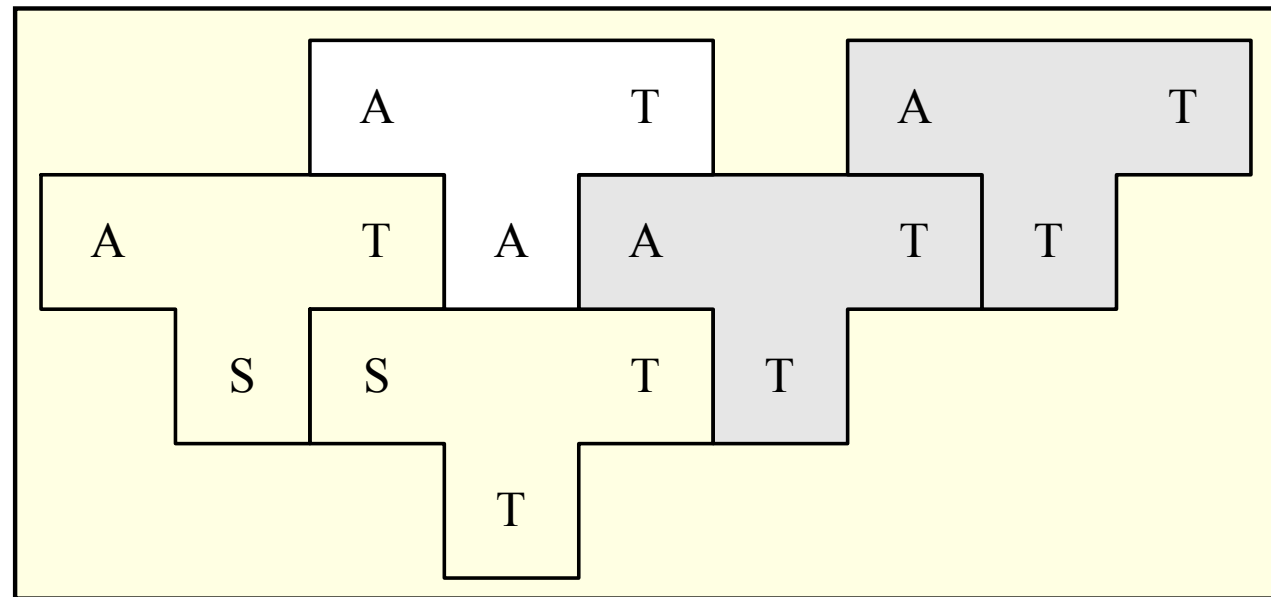

Θέματα υλοποίησης

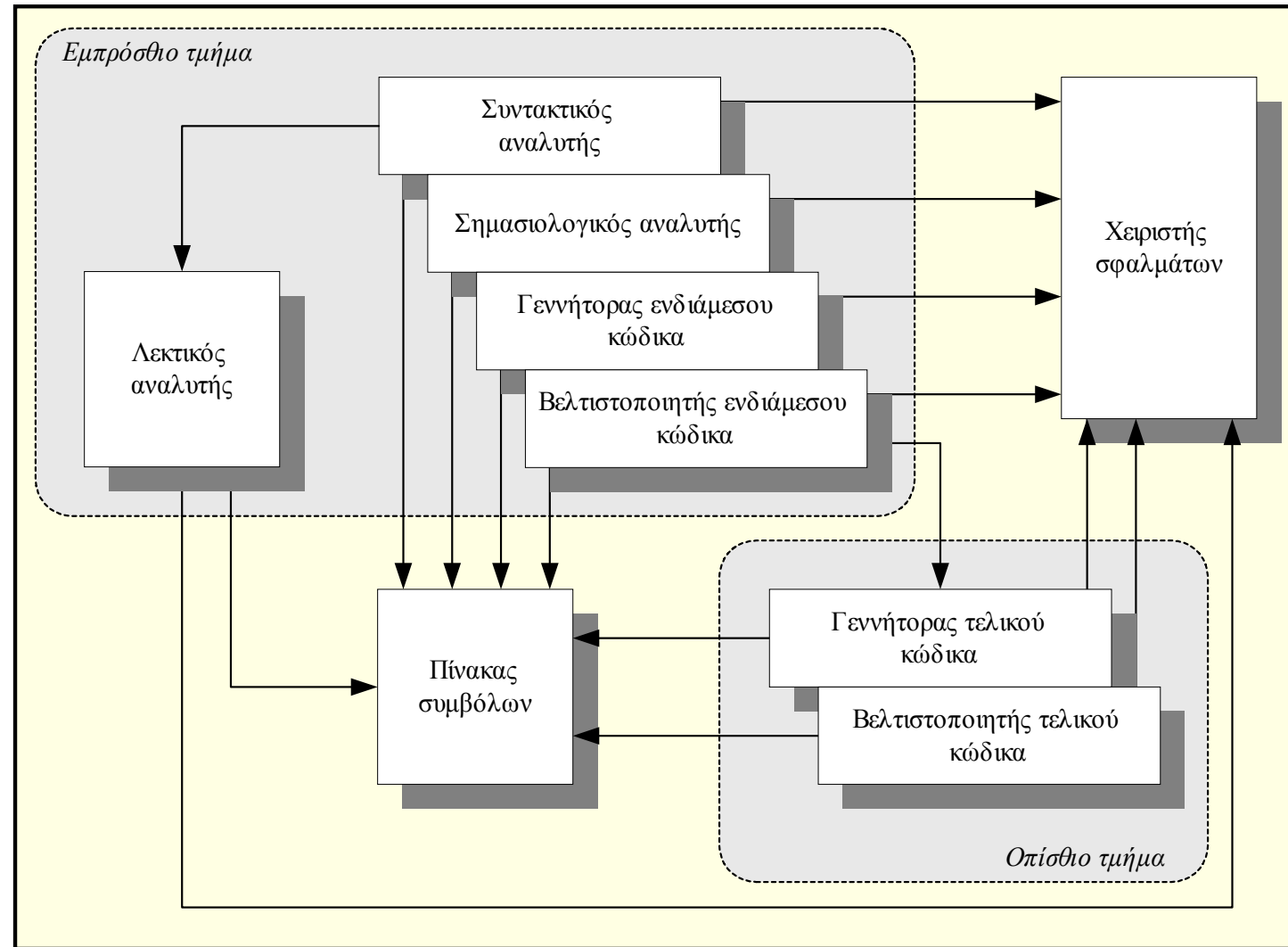
- Οργάνωση σε περάσματα
- Οργάνωση σε εμπρόσθιο και οπίσθιο τμήμα (front-end / back-end)
- Έλεγχος ορθότητας
- Είδη διαγνωστικών μηνυμάτων και ανάνηψη
 - Εσωτερικά (internal)
 - Σφάλματα (errors)
 - Προειδοποιητικά μηνύματα (warnings)
 - Απλά μηνύματα (messages)

Εκκίνηση – *bootstrapping*

- Βήμα 1: Μεταγλωττιστής για $S \subset A$ στην T .
- Βήμα 2: Μεταγλωττιστής για την A στην S .
- Βήμα 3: Μεταγλωττιστής για την A στην A .

Οργάνωση σε ένα πέρασμα

Τυπικές γλώσσες

- Γραμματική $G = (T, N, P, S)$

- T : **τερματικά** σύμβολα

a

- N : **μη τερματικά** σύμβολα

A

- P : **κανόνες** παραγωγής

$\alpha \rightarrow \beta$

- S : **αρχικό** σύμβολο

- Παραγωγές: αν $\alpha, \beta, \gamma, \delta \in (T \cup N)^*$

και $(\alpha \rightarrow \beta) \in P$

τότε $\gamma\alpha\delta \Rightarrow \gamma\beta\delta$

- Γλώσσα: $L(G) = \{ \alpha \in T^* \mid S \Rightarrow^+ \alpha \}$

Ιεραρχία Chomsky

- Τύπου 0: όλες οι γραμματικές, $\alpha \rightarrow \beta$
- Τύπου 1: γραμματικές με συμφραζόμενα (context-sensitive), $\alpha \rightarrow \beta$ με $|\alpha| \leq |\beta|$
- Τύπου 2: γραμματικές χωρίς συμφραζόμενα (context-free) $A \rightarrow \beta$
- Τύπου 3: κανονικές γραμματικές (regular)
 $A \rightarrow aB$ ή $A \rightarrow a$
- Ειδική περίπτωση: γλώσσες που παράγουν την κενή συμβολοσειρά

Αναγνωριστές

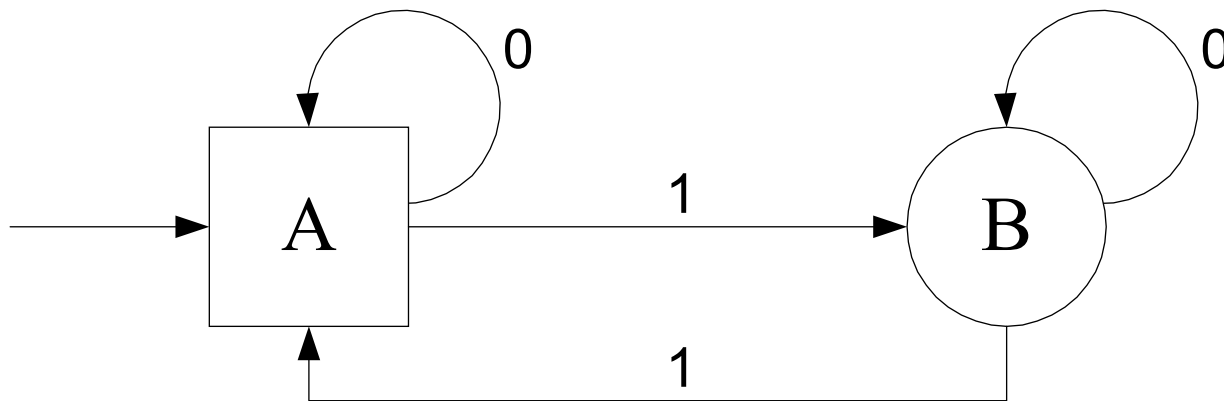
- Τύπου 0: μηχανή Turing
- Τύπου 1: γραμμικά περιορισμένη μηχανή Turing
- Τύπου 2: αυτόματα στοίβας (push-down automata)
 - Χρήσιμα στη συντακτική ανάλυση
- Τύπου 3: πεπερασμένα αυτόματα (finite automata)
 - Χρήσιμα στη λεκτική ανάλυση

Κανονικές γλώσσες

- Κανονικές εκφράσεις (regular expressions)
 - Κενή συμβολοσειρά: ϵ
 - Κάθε σύμβολο: $a \in \Sigma$
 - Παράθεση δύο κανονικών εκφράσεων: (rs)
 - Διάζευξη δύο κανονικών εκφράσεων: $(r|s)$
 - Κλείσιμο (ή άστρο) Kleene: (r^*)
- Συντομογραφίες:
 - απαλοιφή περιττών παρενθέσεων
 - $r^+ \quad [a_1, a_2, \dots, a_n] \quad r? \quad .$

Πεπερασμένα αυτόματα

- Καταστάσεις και μεταβάσεις
- Ντετερμινιστικά (ΝΠΑ), μη ντετερμινιστικά (ΜΠΑ) και ΜΠΑ με κενές μεταβάσεις (ΜΠΑ- ϵ)

- Η γλώσσα των συμβολοσειρών που αποτελούνται από 0 και 1 και περιέχουν άρτιο αριθμό 1

Αναγωγές και ισοδυναμίες

- κανονική γραμματική $\Rightarrow$ ΜΠΑ-ε
- ΜΠΑ-ε $\Rightarrow$ κανονική γραμματική
- κανονική έκφραση $\Rightarrow$ ΜΠΑ-ε
- ΜΠΑ-ε $\Rightarrow$ κανονική έκφραση
- ΜΠΑ-ε $\Rightarrow$ ΝΠΑ
- Ελαχιστοποίηση ΝΠΑ

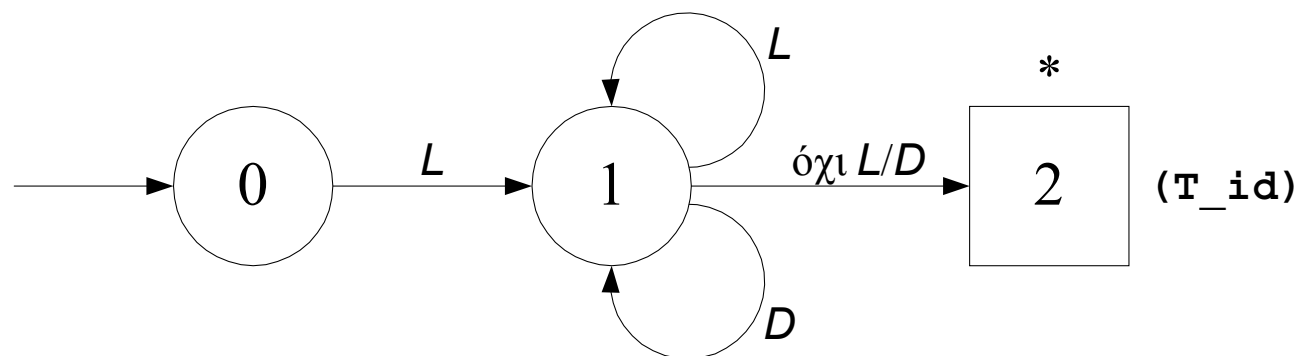
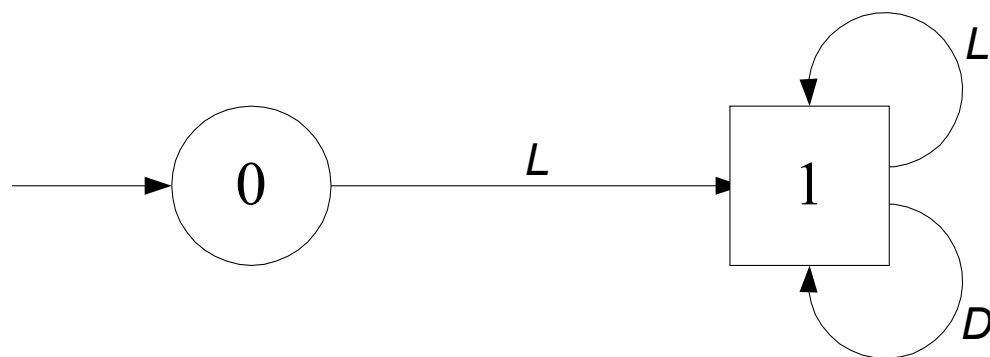
Λεκτική ανάλυση

- Λεκτικές μονάδες (tokens)
- Αναγνωρίζονται με πεπερασμένα αυτόματα που:
 - διαβάζουν ενδεχομένως περισσότερους χαρακτήρες
 - οπισθοδρομούν αν χρειαστεί
 - διαθέτουν έξοδο που χρησιμοποιείται στη συντακτική ανάλυση
- Ειδικός συμβολισμός: διαγράμματα μετάβασης

Διαγράμματα μετάβασης

(i)

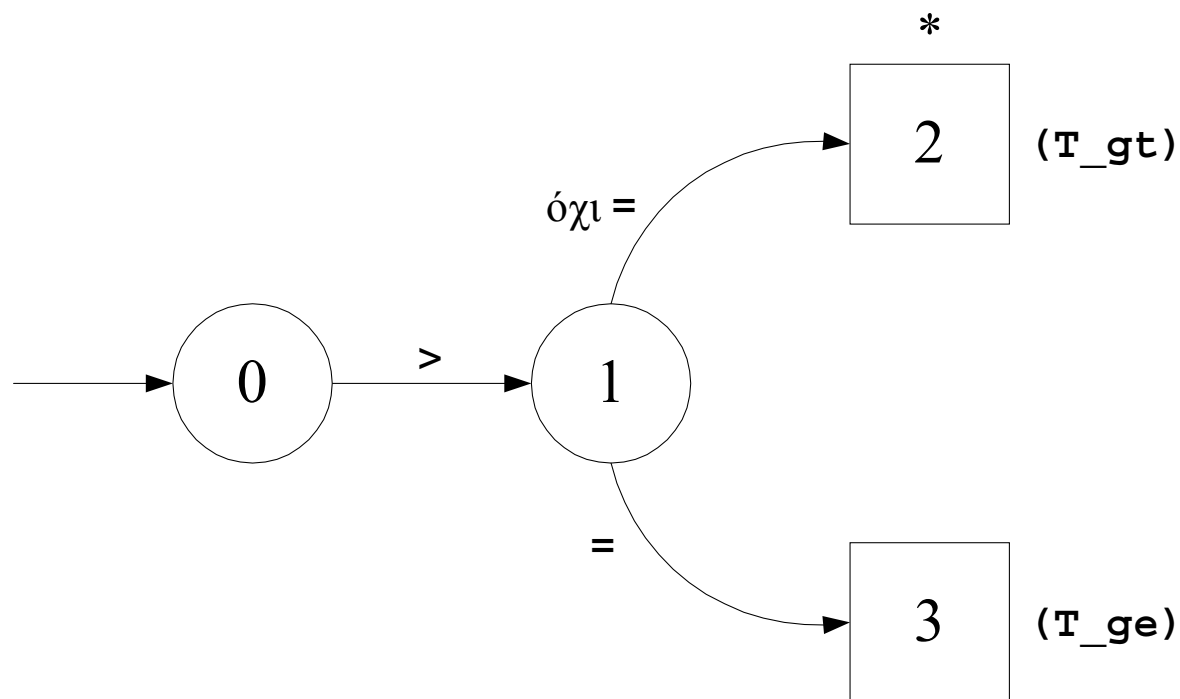
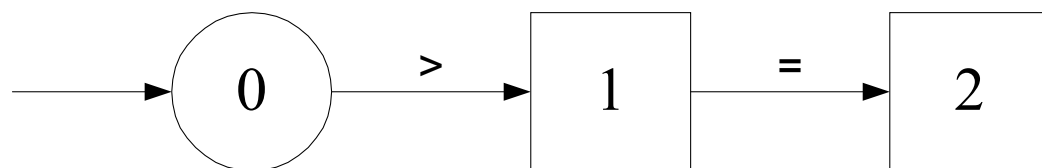
- Αναγνωριστικά της Pascal

Διαγράμματα μετάβασης

(ii)

- Τελεστές $>$ και $\geq$

Κατασκευή του ΛΑ

(i)

- Καταγραφή και ταξινόμηση **χαρακτήρων**

mapping : (ASCII $\cup$ { EOF }) $\rightarrow$ Σ

- Καταγραφή και ταξινόμηση **λεκτικών μονάδων**
 - Κωδικοποίηση λεκτικών μονάδων
 - Ακολουθία χαρακτήρων (lexeme)
- Σχεδίαση του διαγράμματος μετάβασης
- Υλοποίηση του λεκτικού αναλυτή

Κατασκευή του ΛΑ

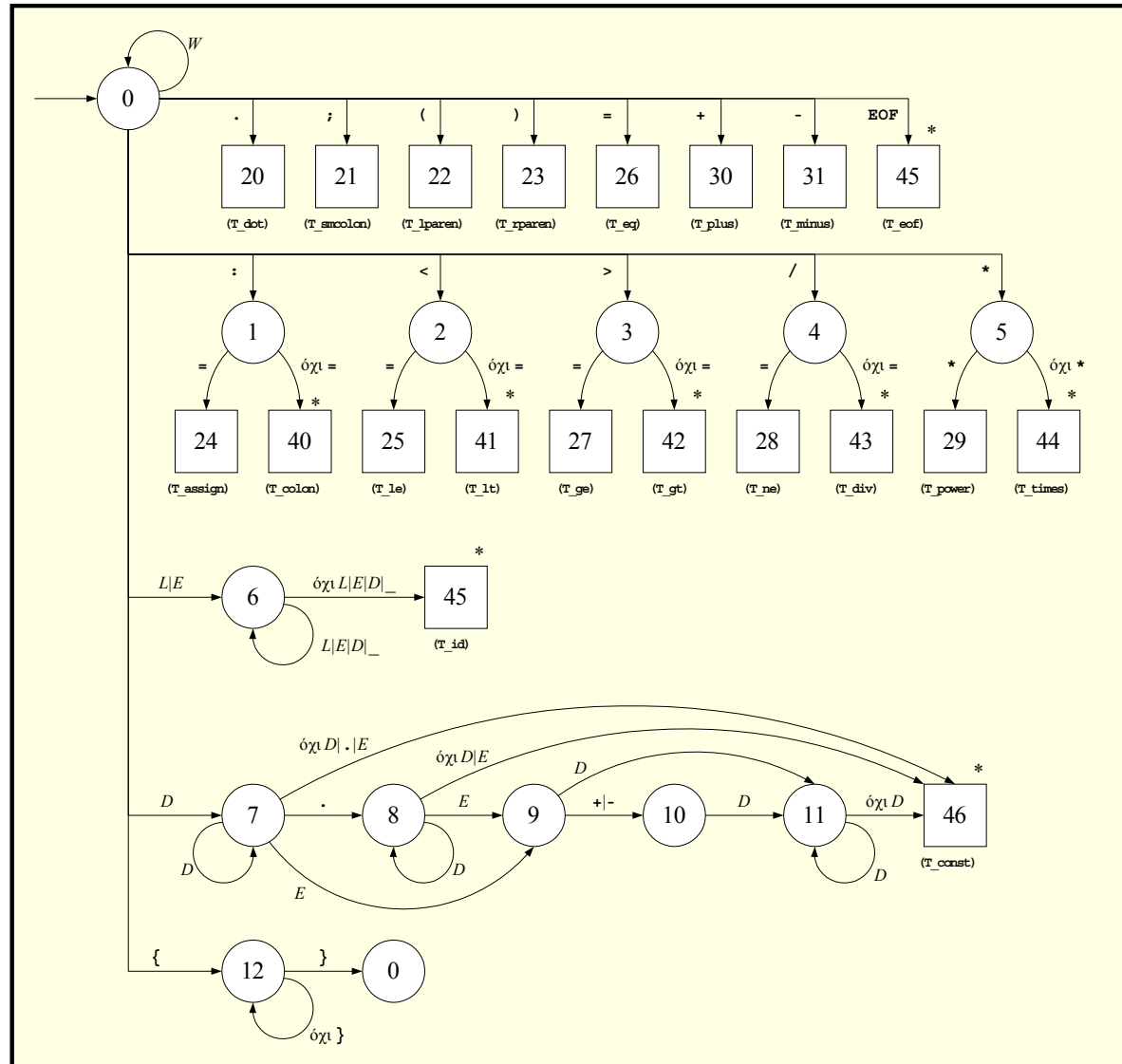
(ii)

- Επιμέρους θέματα
 - Τρόπος διαχωρισμού λεκτικών μονάδων
 - Σχόλια
 - Διάκριση πεζών / κεφαλαίων γραμμάτων
 - Ενδιάμεση μνήμη (buffer)
 - Ανάνηψη από σφάλματα

Κατασκευή του ΛΑ

(iii)

Σχεδίαση
συνολικού
διαγράμματος
μετάβασης

Κατασκευή του ΛΑ

(iv)

- Εναλλακτικοί τρόποι υλοποίησης:
 - Χειρωνακτικά
 - Με πίνακα μεταβάσεων
 - Με το μεταεργαλείο **flex**

Υλοποίηση ΛΑ με το flex (i)

- Μεταεργαλείο flex: γεννήτορας ΛΑ
- Είσοδος: μεταπρόγραμμα που περιγράφει τις λεκτικές μονάδες
- Έξοδος: πρόγραμμα σε C
 - Η συνάρτηση `yylex` υλοποιεί το ΛΑ
 - Επιστρέφει τον `κωδικό` της λεκτικής μονάδας που αναγνωρίστηκε, ή 0 στο τέλος της συμβολοσειράς εισόδου
 - Τοποθετεί στη μεταβλητή `yyltext` την αντίστοιχη ακολουθία χαρακτήρων (lexeme)

Υλοποίηση ΛΑ με το flex (ii)

- Δομή του μεταπρογράμματος

Μέρος Α

%%

Μέρος Β

%%

Μέρος Γ

Και τα τρία μέρη μπορούν να είναι κενά

Υλοποίηση ΛΑ με το flex (iii)

- Μέρος A, περιέχει
 - Σχόλια, όπως στη C
 - Κώδικα C, μέσα σε %{ και %}
 - Μνημονικά ονόματα ως συντομογραφίες κανονικών εκφράσεων
 - Δηλώσεις αρχικών καταστάσεων

Υλοποίηση ΛΑ με το flex (iv)

■ Μέρος A, παράδειγμα

```
%{  
#define T_eof          0  
#define T_id           1  
    ...  
#define T_while        52  
  
void ERROR (const char msg []);  
%}  
  
L [A-Za-z]          /* letters      */  
D [0-9]             /* digits      */  
W [ \t\n]           /* white space */
```


Υλοποίηση ΛΑ με το flex (v)

- Μέρος B, περιέχει κανόνες της μορφής
κανονική έκφραση ενέργεια
- Κάθε ενέργεια είναι μια εντολή της C
- Λειτουργία:
 - Διαβάζεται το μακρύτερο πρόθεμα της συμβολοσειράς εισόδου που μπορεί να αναγνωριστεί από κάποια κανονική έκφραση
 - Εκτελείται η αντίστοιχη ενέργεια

Υλοποίηση ΛΑ με το flex (vi)

■ Κανονικές εκφράσεις

a	Ο χαρακτήρας a.
.	Οποιοσδήποτε χαρακτήρας εκτός της αλλαγής γραμμής.
\x	Αν x ένα από τα a, b, f, n, r, t, v ή 0, τότε όπως στη C, αλλιώς ο ίδιος ο χαρακτήρας x.
\123	Ο χαρακτήρας ASCII με οκταδική τιμή 123.
\x3f	Ο χαρακτήρας ASCII με δεκαεξαδική τιμή 3F.
"abc"	Η συμβολοσειρά abc.
[abc]	Ένας από τους χαρακτήρες a, b ή c.
[a-z]	Ένας από τους χαρακτήρες a έως z.
[ac-fs]	Ένας από τους χαρακτήρες a, c έως f, ή s.

Υλοποίηση ΛΑ με το flex (vii)

■ Κανονικές εκφράσεις (συνέχεια)

$[^a-z]$ Ένας από τους χαρακτήρες εκτός όσων ανήκουν στην περιοχή a έως z .

$\{name\}$ Η κανονική έκφραση με μνημονικό όνομα $name$.

rs Η παράθεση των r και s .

$r|s$ Η διάζευξη των r και s .

r/s Η κανονική έκφραση r αλλά μόνο αν ακολουθεί η κανονική έκφραση s .

(r) Η κανονική έκφραση r . Οι παρενθέσεις χρησιμοποιούνται για ομαδοποίηση.

Υλοποίηση ΛΑ με το flex (viii)

■ Κανονικές εκφράσεις (συνέχεια)

- r^* Η r επαναλαμβάνεται μηδέν ή περισσότερες φορές.
- r^+ Η r επαναλαμβάνεται μια ή περισσότερες φορές.
- $r^?$ Η r είναι προαιρετική (επαναλαμβάνεται μηδέν ή μια φορά).
- $r\{7\}$ Η r επαναλαμβάνεται ακριβώς 7 φορές.
- $r\{3,5\}$ Η r επαναλαμβάνεται από 3 έως 5 φορές.
- $r\{4, \}$ Η r επαναλαμβάνεται 4 ή περισσότερες φορές.
- $\hat{r}$ Η r αλλά μόνο στην αρχή μιας γραμμής.
- $r\$$ Η r αλλά μόνο στο τέλος μιας γραμμής.

Υλοποίηση ΛΑ με το flex (ix)

■ Κανονικές εκφράσεις (συνέχεια)

$\langle S \rangle r$ Η r αλλά μόνο όταν η τρέχουσα αρχική κατάσταση είναι η S .

$\langle S_1, S_2, S_3 \rangle r$ Η r , αλλά μόνο όταν η τρέχουσα αρχική κατάσταση είναι μια από τις S_1 , S_2 ή S_3 .

$\langle * \rangle r$ Η r σε οποιαδήποτε αρχική κατάσταση.

$\langle \langle \text{EOF} \rangle \rangle$ Το τέλος του αρχείου εισόδου.

Υλοποίηση ΛΑ με το flex (x)

■ Μέρος B, παράδειγμα

```
"and"           { return T_and;    }
...
"while"         { return T_while;  }

":="           { return T_assign; }
":"            { return T_colon;  }

{L}({L}|{D}|_)*  { return T_id;    }
{D}+(\.{D}*(e\-{D}+)?)? { return T_const; }
{W}+           { /* nothing */   }
"(*"([^\*]+|\*+[^*]))*\*+" { /* nothing */   }

.               { ERROR("illegal token"); }
```

Υλοποίηση ΛΑ με το flex (xi)

- Μέρος Γ, περιέχει κώδικα C
- Παράδειγμα

```
void ERROR (const char msg [])  
{  
    fprintf(stderr, "ERROR: %s\n", msg);  
    exit(1);  
}
```

Υλοποίηση ΛΑ με το flex (xii)

- Παράδειγμα (συνέχεια)

```
int main ()
{
    int token;

    do {
        token = yylex();
        printf("token=%d, lexeme=\"%s\"\n",
            token, yytext);
    } while (token != T_eof);

    return 0;
}
```

Υλοποίηση ΛΑ με το flex (xiii)

- Παράδειγμα: Αρίθμηση γραμμών

```
int lineno = 1;
```

```
[ \t]+    { /* nothing */ }  
\n        { lineno++;      }
```

```
void ERROR (const char msg [])  
{  
    fprintf(stderr, "ERROR, line %d: %s\n",  
                lineno, msg);  
    exit(1);  
}
```

- Πρόβλημα: Λάθος αρίθμηση σε σχόλια

Υλοποίηση ΛΑ με το flex (xiv)

- Αρχικές καταστάσεις
 - Κοινές: %s
 - Αποκλειστικές: %x
- Ενεργοί κανόνες σε κάποια κατάσταση
- Μετάβαση μεταξύ καταστάσεων: BEGIN(s)
- Αρχική κατάσταση κατά την έναρξη λειτουργίας του ΛΑ: INITIAL

Υλοποίηση ΛΑ με το flex (xv)

- Παράδειγμα: Αρίθμηση γραμμών (διόρθωση)

```
%x COMMENT
```

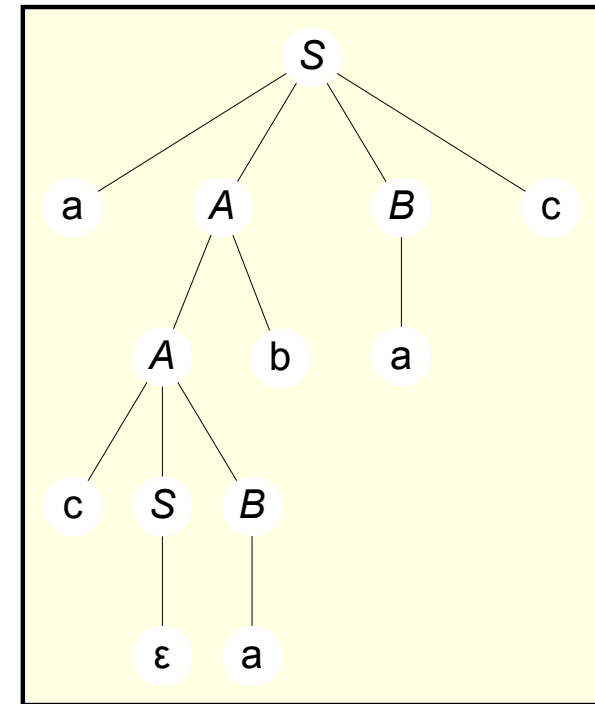
"(*"	{ BEGIN(COMMENT); }
<COMMENT>"*)"	{ BEGIN(INITIAL); }
<COMMENT>\n	{ lineno++; }
<COMMENT>"*"	{ /* nothing */ }
<COMMENT>[^*\n]+	{ /* nothing */ }

Γλώσσες χωρίς συμφραζόμενα

- Γραμματικές χωρίς συμφραζόμενα: $A \rightarrow \alpha$
- Αριστερότερη / δεξιότερη παραγωγή
(leftmost / rightmost derivation)
- Συντακτικά δέντρα
(parse trees)

$S \Rightarrow_L aABC \Rightarrow_L aAbBc$
 $\Rightarrow_L acSBbBc \Rightarrow_L acBbBc$
 $\Rightarrow_L acabBc \Rightarrow_L acabac$

$S \Rightarrow_R aABc \Rightarrow_R aAac$
 $\Rightarrow_R aAbac \Rightarrow_R acSBbac$
 $\Rightarrow_R acSabac \Rightarrow_R acabac$

Διφορούμενες γραμματικές (i)

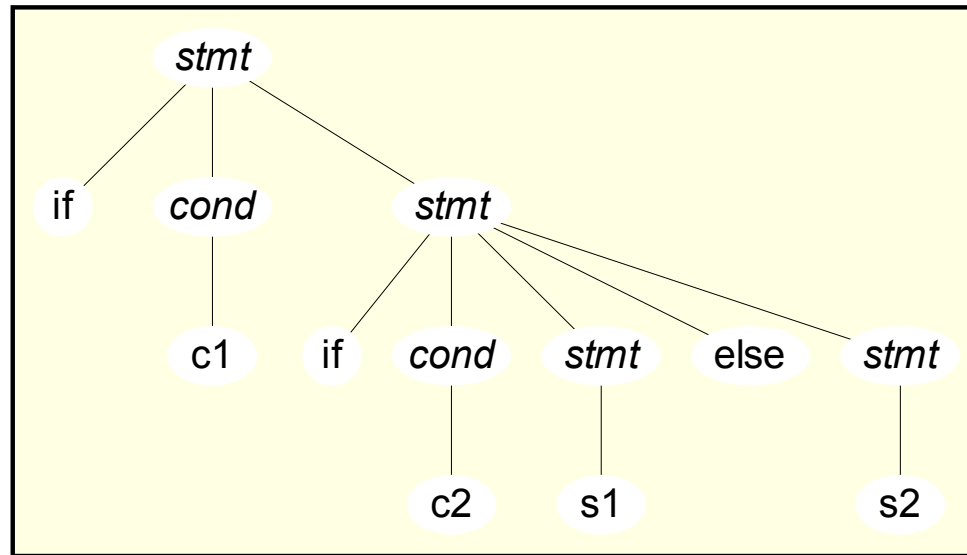
- Μια γραμματική είναι **διφορούμενη** (ambiguous) όταν υπάρχουν δύο ή περισσότερα συντακτικά δέντρα για την ίδια παραγόμενη συμβολοσειρά
- Γραμματικές και γλώσσες **εγγενώς διφορούμενες** (inherently ambiguous)
- Παράδειγμα διφορούμενης γραμματικής:
ξεκρέμαστο if (dangling if)

$stmt \rightarrow \text{if } cond \text{ } stmt \text{ else } stmt \mid \text{if } cond \text{ } stmt \mid s1 \mid s2$

$cond \rightarrow c1 \mid c2$

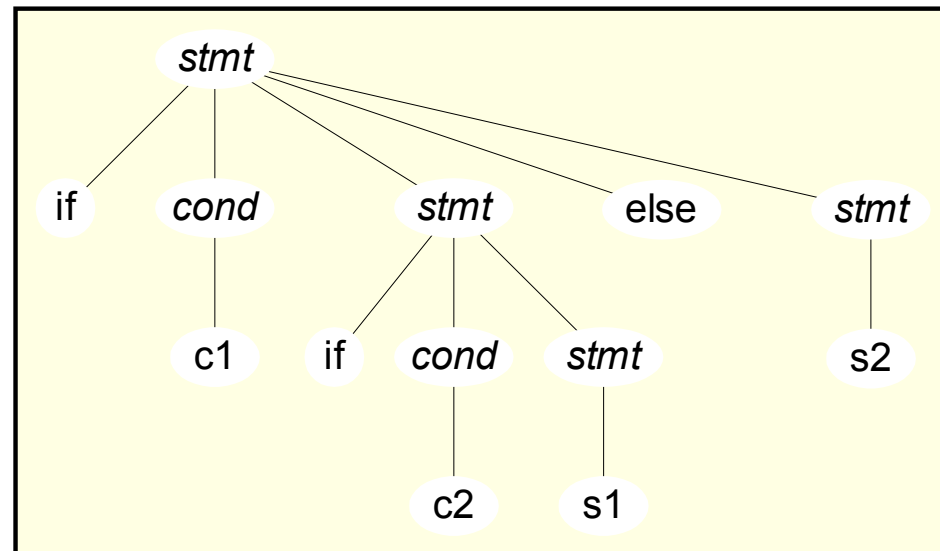
και η συμβολοσειρά: $\text{if } c1 \text{ if } c2 \text{ } s1 \text{ else } s2$

Διφορούμενες γραμματικές (ii)

`if c1 ( if c2 s1 else s2 )`

`if c1 ( if c2 s1 ) else s2`

Συμβολισμός *BNF/EBNF*

■ Backus-Naur Form

- Σύμβολο $::=$ στους κανόνες
- Μη τερματικά σύμβολα σε γωνιακές παρενθέσεις, π.χ. $\langle \text{expr} \rangle$
- Σύμβολο $|$ για διάζευξη

■ Extended Backus-Naur Form

- Τερματικά σύμβολα σε εισαγωγικά
- Παρενθέσεις για ομαδοποίηση
- Αγκύλες για προαιρετικά τμήματα
- Σύμβολα $*$ και $+$ για επανάληψη

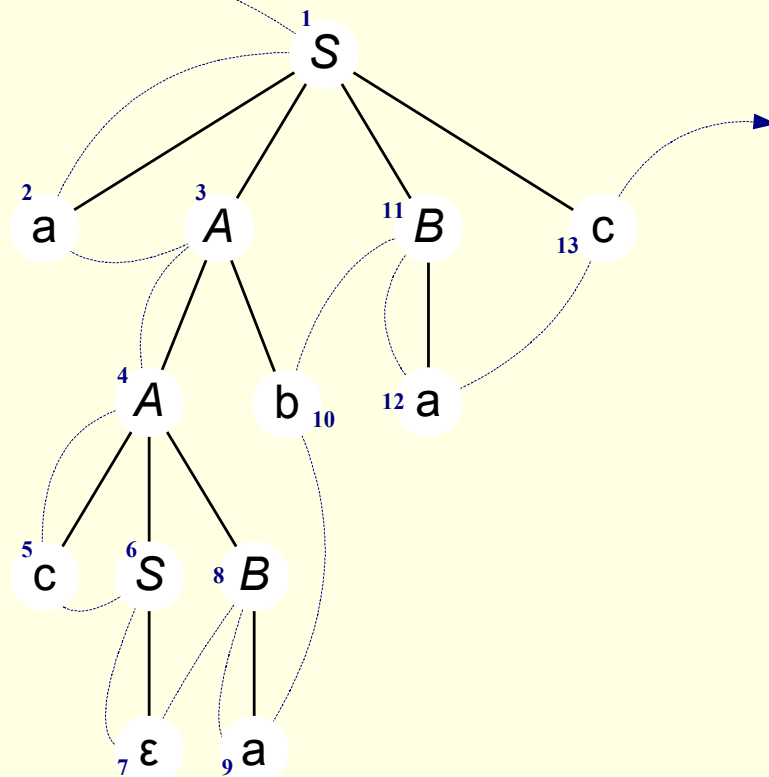

Συντακτική ανάλυση

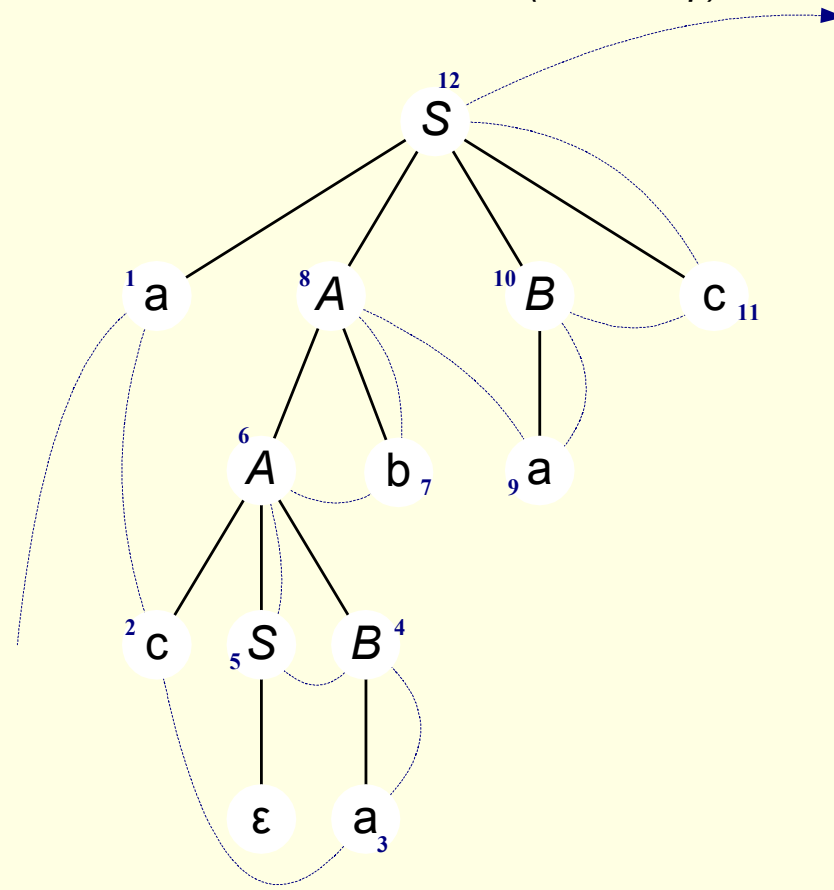
- Συντακτικό δέντρο (parse tree)
- Κατασκευάζεται με δύο τρόπους:
 - Από πάνω προς τα κάτω (**top-down**)
δηλαδή ξεκινώντας **από τη ρίζα** και
προχωρώντας **προς τα φύλλα**
 - Από κάτω προς τα πάνω (**bottom-up**)
δηλαδή ξεκινώντας **από τα φύλλα** και
προχωρώντας **προς τη ρίζα**

Top-down και bottom-up

από πάνω προς τα κάτω
(top-down)

από κάτω προς τα πάνω
(bottom-up)

Βοηθητικές έννοιες

(i)

■ Σύνολα FIRST

- Έστω συμβολοσειρά $\alpha \in (T \cup N)^*$
- Το σύνολο $\text{FIRST}(\alpha) \subseteq (T \cup \{\epsilon\})$ περιέχει τα τερματικά σύμβολα από τα οποία αρχίζουν οι συμβολοσειρές που παράγονται από την α
- Αν $\alpha \Rightarrow \epsilon$, τότε $\epsilon \in \text{FIRST}(\alpha)$

Βοηθητικές έννοιες

(ii)

■ Σύνολα FOLLOW

- Έστω μη τερματικό σύμβολο A
- Το σύνολο $\text{FOLLOW}(A) \subseteq (T \cup \{ \text{EOF} \})$ περιέχει τα τερματικά σύμβολα που μπορούν να ακολουθούν το A στη διάρκεια μιας παραγωγής
- Αν το A μπορεί να είναι το τελευταίο σύμβολο σε μια παραγωγή, τότε $\text{EOF} \in \text{FOLLOW}(A)$

Υπολογισμός FIRST

(i)

- $\text{FIRST}(\epsilon) = \{ \epsilon \}$
- $\text{FIRST}(a\beta) = \{ a \}$
- αν $\epsilon \notin \text{FIRST}(A)$
τότε $\text{FIRST}(A\beta) = \text{FIRST}(A)$
- αν $\epsilon \in \text{FIRST}(A)$
τότε $\text{FIRST}(A\beta) = (\text{FIRST}(A) - \{ \epsilon \}) \cup \text{FIRST}(\beta)$
- για κάθε κανόνα $A \rightarrow \alpha$, πρέπει
 $\text{FIRST}(\alpha) \subseteq \text{FIRST}(A)$

Υπολογισμός FIRST

(ii)

■ Παράδειγμα

$$\text{FIRST}(E) = \{ \text{id}, (\}$$

$$\text{FIRST}(T) = \{ \text{id}, (\}$$

$$\text{FIRST}(F) = \{ \text{id}, (\}$$

$$\text{FIRST}(E') = \{ +, \epsilon \}$$

$$\text{FIRST}(T') = \{ *, \epsilon \}$$

$$\begin{array}{lcl} E & \rightarrow & T E' \\ E' & \rightarrow & \epsilon \\ E' & \rightarrow & + T E' \\ T & \rightarrow & F T' \\ T' & \rightarrow & \epsilon \\ T' & \rightarrow & * F T' \\ F & \rightarrow & (E) \\ F & \rightarrow & \text{id} \end{array}$$

Υπολογισμός FOLLOW

(i)

- $\text{EOF} \in \text{FOLLOW}(S)$
- για κάθε κανόνα $A \rightarrow \alpha B \beta$
 - $(\text{FIRST}(\beta) - \{\epsilon\}) \subseteq \text{FOLLOW}(B)$
 - αν $\epsilon \in \text{FIRST}(\beta)$
τότε $\text{FOLLOW}(A) \subseteq \text{FOLLOW}(B)$

Υπολογισμός FOLLOW

(ii)

■ Παράδειγμα

$$\text{FOLLOW}(E) = \{), \text{EOF} \}$$

$$\text{FOLLOW}(T) = \{ +,), \text{EOF} \}$$

$$\text{FOLLOW}(F) = \{ *, +,), \text{EOF} \}$$

$$\text{FOLLOW}(E') = \{), \text{EOF} \}$$

$$\text{FOLLOW}(T') = \{ +,), \text{EOF} \}$$

$$\text{FIRST}(E') = \{ +, \epsilon \}$$

$$\text{FIRST}(T') = \{ *, \epsilon \}$$

$$E \rightarrow T E'$$

$$E' \rightarrow \epsilon$$

$$E' \rightarrow + T E'$$

$$T \rightarrow F T'$$

$$T' \rightarrow \epsilon$$

$$T' \rightarrow * F T'$$

$$F \rightarrow (E)$$

$$F \rightarrow \text{id}$$

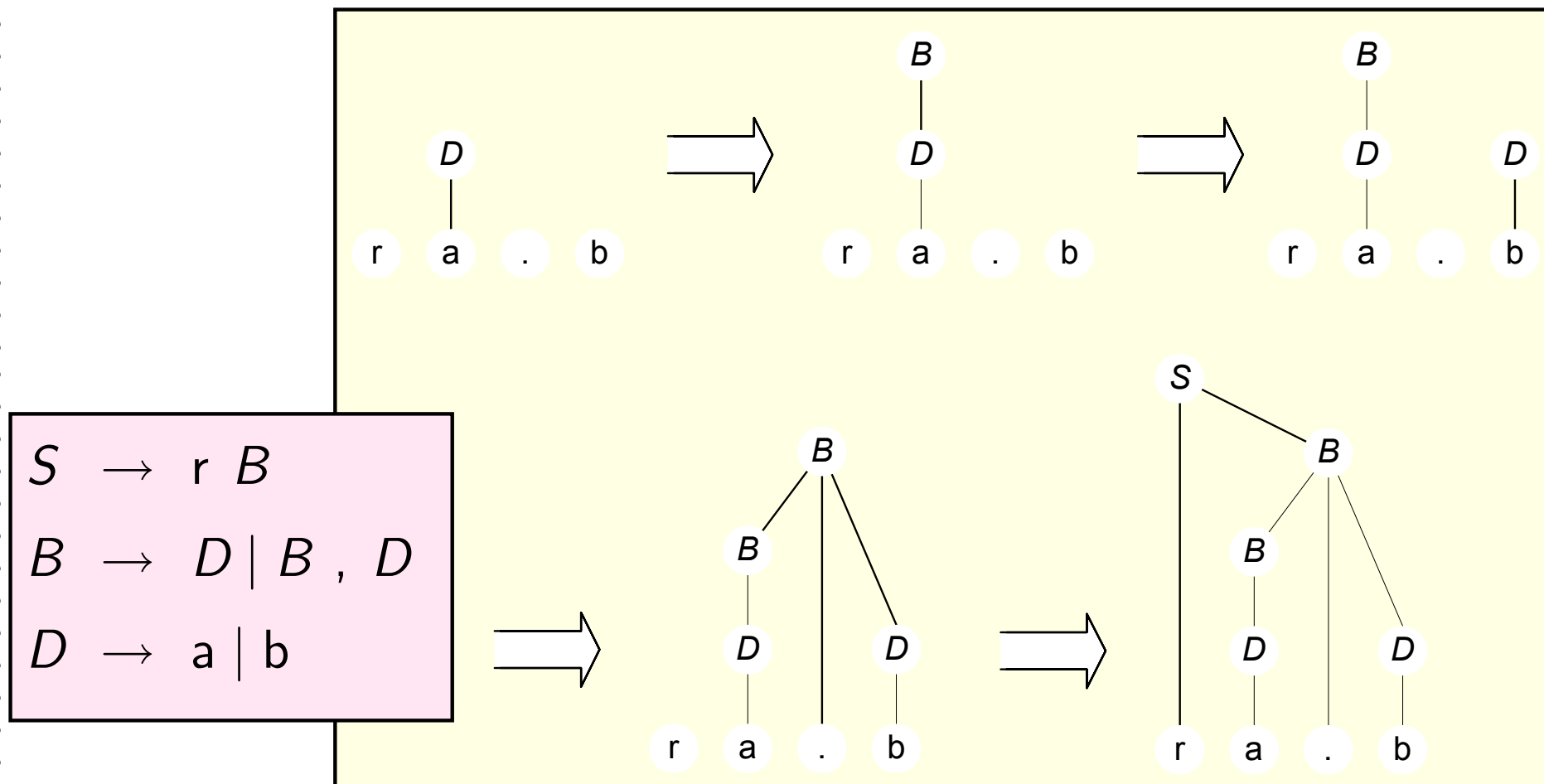
ΣΑ *bottom-up*

(*i*)

- Η συντακτική ανάλυση ξεκινά από τα φύλλα
- Κάθε φορά, αναζητά:
 - τον αριστερότερο κόμβο του δέντρου
 - που δεν έχει ακόμα κατασκευαστεί
 - ενώ όλα τα παιδιά του έχουν κατασκευαστεί
- Επαναλαμβάνει μέχρι να κατασκευαστεί η ρίζα
- Ελάττωση (reducing): η επιλογή των κόμβων που θα αποτελέσουν τα παιδιά ενός νέου κόμβου

ΣA bottom-up

(ii)

ΣΑ *bottom-up*

(iii)

- ΣΑ ολίσθηση-ελάττωσης (shift-reduce)
 - Χρησιμοποιούν μια (αρχικά κενή) **στοίβα** όπου τοποθετούν σύμβολα της γραμματικής
 - **Ολίσθηση** (shift): μεταφορά ενός συμβόλου από την είσοδο στην κορυφή της στοίβας
 - **Ελάττωση** (reduce): αφαίρεση από την κορυφή της στοίβας του δεξιού μέλους ενός κανόνα και πρόσθεση του αριστερού μέλους
 - **Επιτυχία**: η στοίβα περιέχει μόνο το S και τα σύμβολα της εισόδου έχουν εξαντληθεί

ΣΑ *bottom-up*

(iv)

βήμα	στοίβα	είσοδος	περιγραφή κίνησης
0	ϵ	$r\ a, b$	ολίσθηση
1	r	a, b	ολίσθηση
2	$r\ a$	$, b$	ελάττωση με $D \rightarrow a$
3	$r\ D$	$, b$	ελάττωση με $B \rightarrow D$
4	$r\ B$	$, b$	ολίσθηση (όχι ελάττωση με $S \rightarrow r\ B$)
5	$r\ B, ,$	b	ολίσθηση
6	$r\ B, b$	ϵ	ελάττωση με $D \rightarrow b$
7	$r\ B, D$	ϵ	ελάττωση με $B \rightarrow B, D$ (όχι ελάττωση με $B \rightarrow D$)
8	$r\ B$	ϵ	ελάττωση με $S \rightarrow r\ B$
9	S	ϵ	αναγνώριση

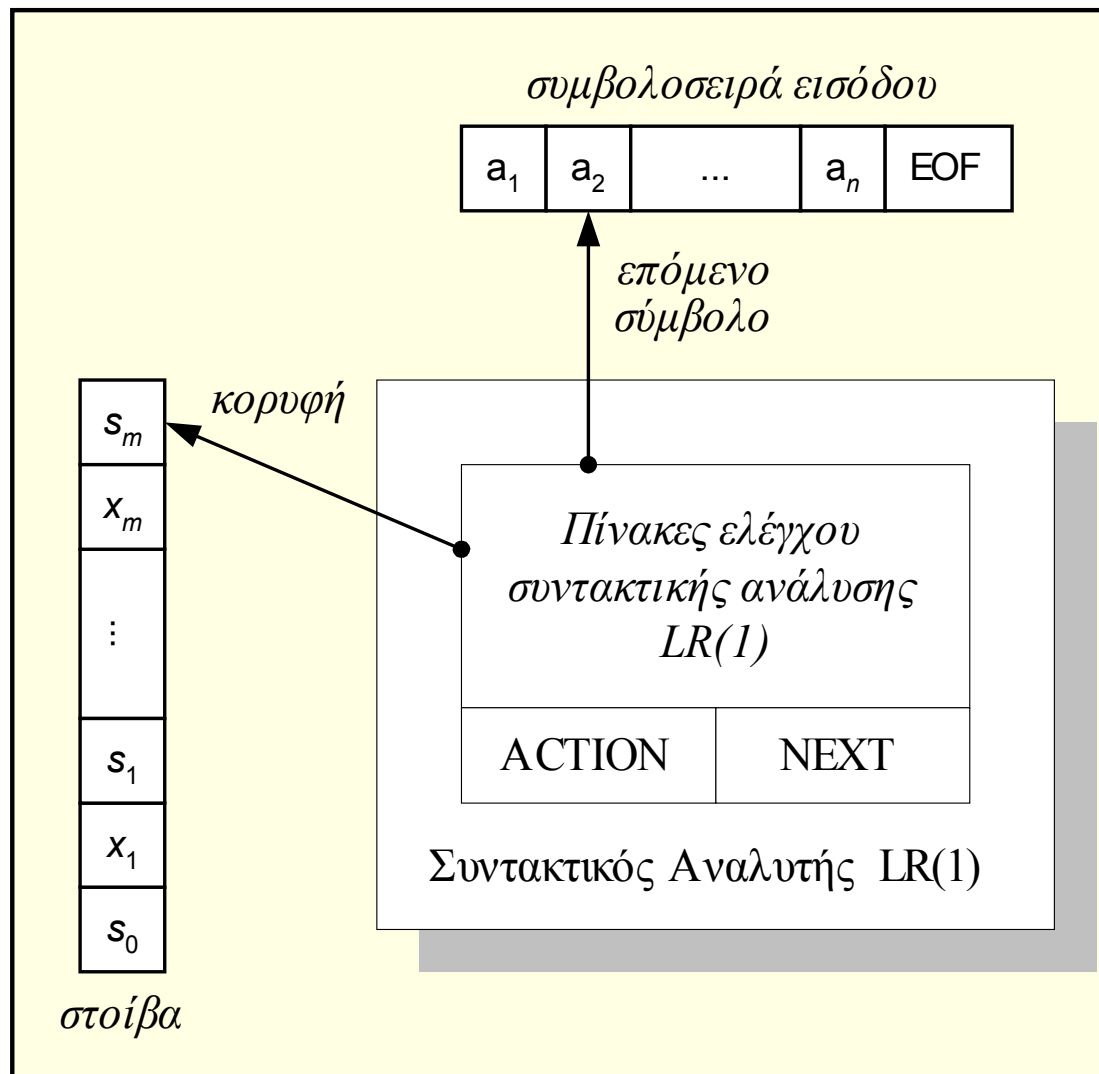
shift/reduce
conflict

reduce/reduce
conflict

ΣΑ *bottom-up*

(v)

- $LR(k)$
- $LR(0)$
- $SLR(1)$
- $LALR(1)$
- $LR(1)$

Υλοποίηση ΣΑ με το *bison* (i)

- Μεταεργαλείο *bison*: γεννήτορας ΣΑ LALR(1)
- Είσοδος: μεταπρόγραμμα που περιγράφει τη σύνταξη και τις σημασιολογικές ρουτίνες
- Έξοδος: πρόγραμμα σε C
 - Η συνάρτηση *yyparse* υλοποιεί το ΣΑ
 - Επιστρέφει 0 αν αναγνωριστεί η συμβολοσειρά εισόδου ή 1 σε περίπτωση συντακτικού σφάλματος
 - Συνεργάζεται με το λεκτικό αναλυτή (συνάρτηση *yylex*)

Υλοποίηση ΣΑ με το *bison* (ii)

- Δομή του μεταπρογράμματος

Μέρος Α

%%

Μέρος Β

%%

Μέρος Γ

Και τα τρία μέρη μπορούν να είναι κενά

Υλοποίηση ΣΑ με το *bison* (iii)

- Μέρος A, περιέχει
 - Σχόλια, όπως στη C
 - Κώδικα C, μέσα σε `%{` και `%}`
 - Δηλώσεις λεκτικών μονάδων
 - Δηλώσεις τελεστών της αρχικής γλώσσας (προτεραιότητα, προσηταιριστικότητα)
 - Δήλωση του συνόλου σημασιολογικών τιμών (τύπος `YYSTYPE` ή με χρήση του `%union`)
 - Δήλωση του τύπου της σημασιολογικής τιμής κάθε συμβόλου

Υλοποίηση ΣΑ με το *bison* (iv)

■ Μέρος A, παράδειγμα

```
%{  
void ERROR (const char msg []);  
%}
```

```
%token T_program "program"  
%token T_div T_mod  
%token T_if T_then T_else
```

```
%nonassoc '=' '<' '>'  
%left '+' '-'  
%left '*' '/' T_div T_mod
```


Υλοποίηση ΣΑ με το *bison* (v)

- Μέρος A, παράδειγμα (συνέχεια)

```
%union{  
    int i;  
    double f;  
    char str[80];  
}
```

```
%token<str> T_id  
%token<i>    T_int_const  
%token<f>    T_float_const
```

```
%type<f>    expression
```

Υλοποίηση ΣΑ με το *bison* (vi)

- Μέρος B, περιέχει:
 - τους κανόνες παραγωγής σε μορφή BNF
 - σημασιολογικές ρουτίνες που εκτελούνται κατά τη συντακτική ανάλυση
- Οι κανόνες έχουν τη μορφή:

$$\begin{array}{lcl} A & : & x_1^1 \ x_2^1 \ \dots \ x_{m_1}^1 \\ & | & x_1^2 \ x_2^2 \ \dots \ x_{m_2}^2 \\ & & \dots \\ & | & x_1^n \ x_2^n \ \dots \ x_{m_n}^n \\ & ; & \end{array}$$

Υλοποίηση ΣΑ με το *bison* (vii)

- Μέρος Γ, περιέχει κώδικα C
- Το μεταπρόγραμμα του *bison* αναλαμβάνει τον κεντρικό έλεγχο του μεταγλωττιστή που επιτυγχάνεται με τη συνεργασία των παρακάτω:
 - του λεκτικού αναλυτή
 - του συντακτικού αναλυτή
 - του πίνακα συμβόλων
 - του σημασιολογικού αναλυτή
 - του γεννήτορα ενδιάμεσου κώδικα

Υλοποίηση ΣΑ με το *bison* (viii)

■ Μέρος B, παράδειγμα

```
program      : { count=0; } block_list
               { printf("Counted %d block(s)\n",
                        count); }
               ;

block_list   : /* nothing */
               | block_list block { count++; }
               ;

block        : "begin" block_list "end"
               ;
```


Υλοποίηση ΣΑ με το *bison* (ix)

- Μέρος Γ, παράδειγμα

```
void yyerror (const char * msg)
{
    fprintf(stderr,
        "syntax error in line %d: %s\n",
        linecount, msg);
    exit(1);
}

int main ()
{
    return yyparse();
}
```


Υλοποίηση ΣΑ με το *bison* (x)

- Παράδειγμα με σημασιολογικές τιμές

$$E \rightarrow T$$

$$E \rightarrow E + T$$

$$T \rightarrow F$$

$$T \rightarrow T * F$$

$$F \rightarrow (E)$$

$$F \rightarrow \text{num}$$

- Ζητούμενο: να κατασκευαστεί ΣΑ που να υπολογίζει την τιμή μιας αριθμητικής έκφρασης

Υλοποίηση ΣΑ με το *bison* (*xi*)

- Παράδειγμα (συνέχεια)

```
%{  
typedef int YYSTYPE;  
%}
```

```
%token T_num
```

```
%%
```

```
program :  
    expression { printf("Value: %d\n", $1); }  
;
```


Υλοποίηση ΣΑ με το *bison* (xii)

- Παράδειγμα (συνέχεια)

expression :

```
term { $$ = $1; }  
| expression '+' term { $$ = $1 + $3; }  
;
```

term :

```
factor { $$ = $1; }  
| term '*' factor { $$ = $1 * $3; }  
;
```


Υλοποίηση ΣΑ με το *bison* (xiii)

- Παράδειγμα (συνέχεια)

```
factor :  
    '(' expression ')' { $$ = $2; }  
    | T_num { $$ = $1; }  
    ;  
  
%%
```

- Παραλείπονται στο Μέρος Γ:

- η συνάρτηση **yylex** (πιθανώς σε ξεχωριστό αρχείο, αν χρησιμοποιηθεί το **flex**)
- οι συναρτήσεις **yyerror** και **main**

Υλοποίηση ΣΑ με το *bison* (xiv)

- Παράδειγμα — Υλοποίηση ΛΑ χειρωνακτικά

```
int yylex ()
{
    int c;

    while (isspace(c = fgetc(stdin)));
    if (isdigit(c)) {
        yylval = c - '0';
        while (isdigit(c = fgetc(stdin)))
            yylval = yylval * 10 + c - '0';
        ungetc(c, stdin);
        return T_num;
    }
}
```

Στο μέρος Γ

Υλοποίηση ΣΑ με το *bison* (xv)

- Παράδειγμα (συνέχεια)

```
if (strchr("+*()", c)) return c;
if (c != EOF)
    fprintf(stderr,
        "Illegal character: %c\n", c);
return 0;
}
```

- Αυτοματοποίηση της μεταγλώττισης του ΣΑ

```
mytest1: mytest1.y
        bison mytest1.y
        gcc -o mytest1 mytest1.tab.c
```

Makefile

Υλοποίηση ΣΑ με το *bison* (*xvi*)

- Παράδειγμα — Υλοποίηση ΛΑ με το *flex*

```
%{  
#include "mytest2.tab.h"  
%}
```

mytest2.l

```
%%
```

```
[0-9]+ { yylval = atoi(yytext); return T_num; }
```

```
\(|\)|\+|\* { return yytext[0]; }
```

```
[ \t\n]+ { /* nothing */ }
```

```
. { yyerror("illegal character"); }
```

```
%%
```


Υλοποίηση ΣΑ με το *bison* (xvii)

- Αυτοματοποίηση της μεταγλώττισης ΛΑ και ΣΑ

```
mytest2: mytest2.1 mytest2.y
```

```
      bison -d mytest2.y
```

```
      flex -s mytest2.1
```

```
      gcc -o mytest2 mytest2.tab.c lex.yy.c \
          -lfl
```

Makefile

- Επίλυση συγκρούσεων στο *bison*
 - shift-reduce: πάντα *reduce*
 - reduce-reduce: ο *πρώτος* κανόνας

ΣΑ *top-down*

(i)

- Η συντακτική ανάλυση ξεκινά από τη ρίζα
- Κάθε φορά, αναζητά:
 - το μη τερματικό σύμβολο που θα αντικατασταθεί
⇒ συνήθως επιλέγεται το αριστερότερο
 - τον κανόνα παραγωγής που θα εφαρμοστεί
⇒ βάσει των επόμενων k λεκτικών μονάδων στη συμβολοσειρά εισόδου: $LL(k)$
- Επαναλαμβάνεται μέχρι να εξαντληθούν τα μη τερματικά

Γραμματικές $LL(1)$

- Απαραίτητες προϋποθέσεις:
 - Απουσία **αριστερής αναδρομής** (άμεσης ή έμμεσης)
 - Απουσία **κοινού προθέματος** σε εναλλακτικούς κανόνες
- Μερικές φορές είναι δυνατός ο μετασχηματισμός μιας γραμματικής σε ισοδύναμη $LL(1)$
 - $\Rightarrow$ απαλοιφή αριστερής αναδρομής
 - $\Rightarrow$ αριστερή παραγοντοποίηση

Μετασχηματισμός σε $LL(1)$

■ Αντικατάσταση

$$\begin{array}{l} A \rightarrow \alpha_1 \mid \dots \mid \alpha_n \\ B \rightarrow \beta_1 A \beta_2 \end{array} \Rightarrow \begin{array}{l} A \rightarrow \alpha_1 \mid \dots \mid \alpha_n \\ B \rightarrow \beta_1 \alpha_1 \beta_2 \mid \dots \mid \beta_1 \alpha_n \beta_2 \end{array}$$

■ Αριστερή παραγοντοποίηση

$$\begin{array}{l} A \rightarrow \alpha \beta_1 \mid \dots \mid \alpha \beta_n \end{array} \Rightarrow \begin{array}{l} A \rightarrow \alpha B \\ B \rightarrow \beta_1 \mid \dots \mid \beta_n \end{array}$$

■ Απαλοιφή άμεσης αριστερής αναδρομής

$$\begin{array}{l} A \rightarrow A \alpha_1 \mid \dots \mid A \alpha_n \mid \beta_1 \mid \dots \mid \beta_m \\ \Rightarrow \end{array} \begin{array}{l} A \rightarrow \beta_1 B \mid \dots \mid \beta_m B \\ B \rightarrow \alpha_1 B \mid \dots \mid \alpha_n B \mid \epsilon \end{array}$$

ΣΑ αναδρομικής κατάβασης

$$A \rightarrow \alpha_1 \mid \dots \mid \alpha_n$$

μετατρέπεται σε κώδικα της μορφής:

αν $token \in \text{FIRST}(\alpha_1)$ τότε
κώδικας για την αναγνώριση της α_1

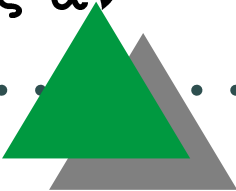
...

αλλιώς αν $token \in \text{FIRST}(\alpha_n)$ τότε
κώδικας για την αναγνώριση της α_n

αλλιώς αν $\epsilon \notin \text{FIRST}(\alpha_1) \cup \dots \cup \text{FIRST}(\alpha_n)$ τότε
συντακτικό σφάλμα

αλλιώς αν $token \notin \text{FOLLOW}(A)$ τότε
συντακτικό σφάλμα

τέλος αν

ΣΑ $LL(1)$

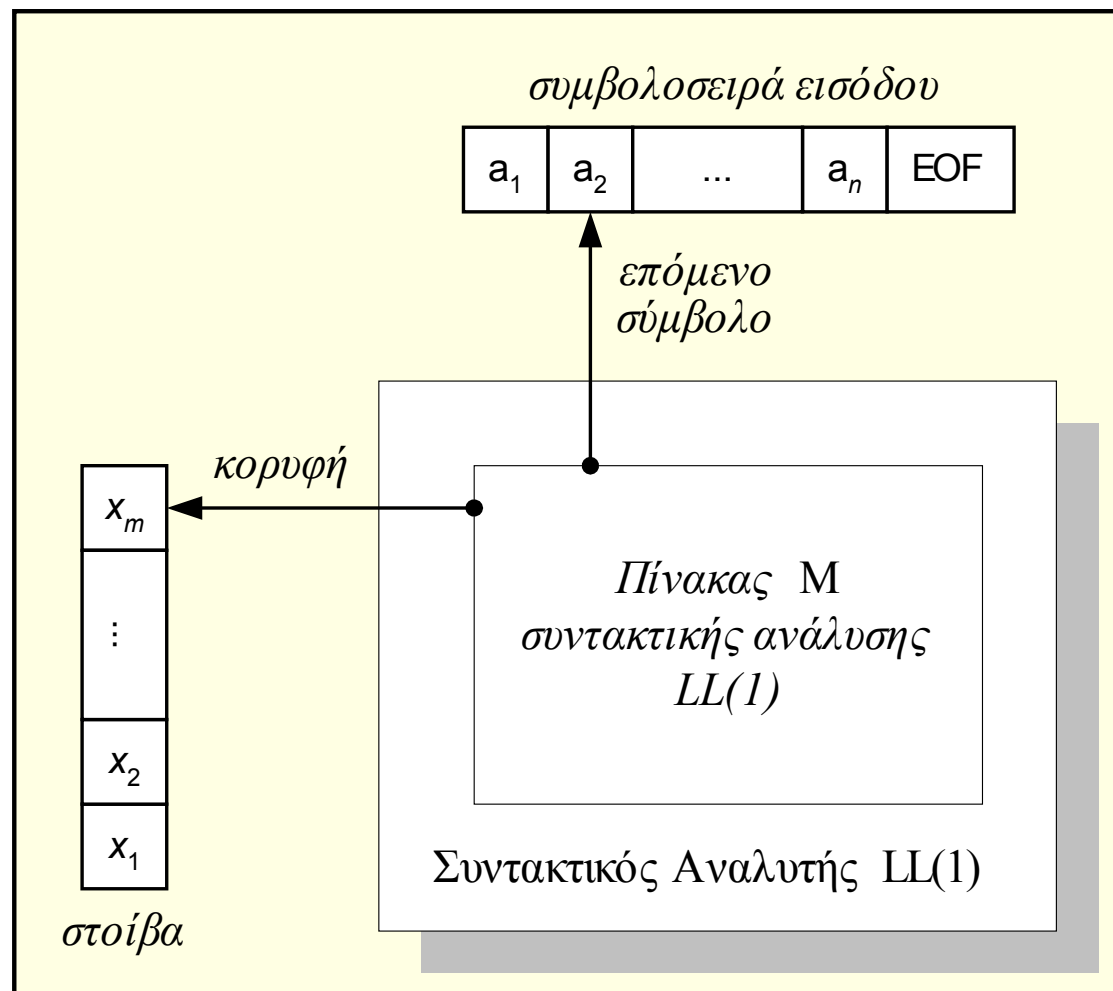
(i)

- Χρησιμοποιούν μια **στοίβα** όπου τοποθετούν σύμβολα της γραμματικής — αρχικά μόνο το S
- Κάθε φορά εξετάζεται η κορυφή της στοίβας:
 - Αν είναι **τερματικό** σύμβολο και είναι το ίδιο με το επόμενο της συμβολοσειράς εισόδου, τότε αφαιρούνται και τα δύο
 - Αν είναι **μη τερματικό σύμβολο**, τότε ανάλογα με το επόμενο της συμβολοσειράς εισόδου εφαρμόζεται κάποιος κανόνας
- **Επιτυχία:** η στοίβα και η συμβολοσειρά εισόδου είναι άδειες

ΣΑ $LL(1)$

(ii)

Ο αλγόριθμος κατασκευής του πίνακα M ορίζει την οικογένεια των γλωσσών $LL(1)$

Κατασκευή ΣΑ LL(1)

$E \rightarrow T E'$	$\text{FIRST}(E) = \text{FIRST}(T) = \text{FIRST}(F) = \{\text{id}, (\}$
$E' \rightarrow + T E' \mid \epsilon$	$\text{FIRST}(E') = \{ +, \epsilon \}$
$T \rightarrow F T'$	$\text{FIRST}(T') = \{ *, \epsilon \}$
$T' \rightarrow * F T' \mid \epsilon$	$\text{FOLLOW}(E) = \text{FOLLOW}(E') = \{), \text{EOF} \}$
$F \rightarrow (E) \mid \text{id}$	$\text{FOLLOW}(T) = \text{FOLLOW}(T') = \{ +,), \text{EOF} \}$
	$\text{FOLLOW}(F) = \{ *, +,), \text{EOF} \}$

	id	+	*	(	)	EOF
E	$E \rightarrow T E'$			$E \rightarrow T E'$		
E'		$E' \rightarrow + T E'$			$E' \rightarrow \epsilon$	$E' \rightarrow \epsilon$
T	$T \rightarrow F T'$			$T \rightarrow F T'$		
T'		$T' \rightarrow \epsilon$	$T' \rightarrow * F T'$		$T' \rightarrow \epsilon$	$T' \rightarrow \epsilon$
F	$F \rightarrow \text{id}$			$F \rightarrow (E)$		

Λειτουργία ΣΑ $LL(1)$

0	E	id + id * id EOF	$E \rightarrow T E'$
1	$E' T$	id + id * id EOF	$T \rightarrow F T'$
2	$E' T' F$	id + id * id EOF	$F \rightarrow \text{id}$
3	$E' T' \text{id}$	id + id * id EOF	
4	$E' T'$	+ id * id EOF	$T' \rightarrow \epsilon$
5	E'	+ id * id EOF	$E' \rightarrow + T E'$
6	$E' T +$	+ id * id EOF	
7	$E' T$	id * id EOF	$T \rightarrow F T'$
8	$E' T' F$	id * id EOF	$F \rightarrow \text{id}$
9	$E' T' \text{id}$	id * id EOF	
10	$E' T'$	* id EOF	$T' \rightarrow * F T'$
11	$E' T' F *$	* id EOF	
12	$E' T' F$	id EOF	$F \rightarrow \text{id}$
13	$E' T' \text{id}$	id EOF	
14	$E' T'$	EOF	$T' \rightarrow \epsilon$
15	E'	EOF	$E' \rightarrow \epsilon$
16	ϵ	EOF	αναγνώριση

Κατηγορικές γραμματικές (i)

- Κατηγορική γραμματική (attribute grammar): γραμματική χωρίς συμφραζόμενα όπου κάθε σύμβολο φέρει ένα σύνολο κατηγορημάτων
- Οι τιμές των κατηγορημάτων υπολογίζονται βάσει του συντακτικού δέντρου:
 - Συνθετικά κατηγορήματα: οι τιμές τους εξαρτώνται μόνο από κατηγορήματα των παιδιών κάθε κόμβου
 - Κληρονομούμενα κατηγορήματα: οι τιμές τους εξαρτώνται μόνο από κατηγορήματα του 'πατέρα' και των 'αδελφών' κάθε κόμβου

Κατηγορικές γραμματικές (ii)

$$E \rightarrow E + T \quad \{ E^1.val := E^2.val + T.val \}$$

$$E \rightarrow T \quad \{ E.val := T.val \}$$

$$T \rightarrow T * F \quad \{ T^1.val := T^2.val * F.val \}$$

$$T \rightarrow F \quad \{ T.val := F.val \}$$

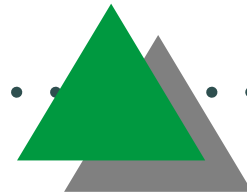
$$F \rightarrow (E) \quad \{ F.val := E.val \}$$

$$F \rightarrow \text{num} \quad \{ F.val := \text{num.val} \}$$

Σημασιολογικοί κανόνες

Πίνακας συμβόλων

- Συγκεντρώνει πληροφορίες για τα **ονόματα** που εμφανίζονται στο αρχικό πρόγραμμα
 - Ονόματα είναι:
 - το **πρόγραμμα**
 - οι **μεταβλητές**
 - τα **υποπρογράμματα** (διαδικασίες, συναρτήσεις)
 - οι **παράμετροι** των υποπρογραμμάτων
 - οι **ετικέτες** εντολών
 - οι **σταθερές**
 - οι **τύποι δεδομένων**
-

Χαρακτηριστικά ονομάτων

- Κατηγορία αποθήκευσης (storage class)
 - Καθολικές μεταβλητές (global variables)
 - Μεταβλητές στοίβας (stack variables)
 - Στατικές μεταβλητές (static variables)
- Εμβέλεια (scope)
- Ορατότητα (visibility)
- Διάρκεια ζωής (lifetime)

Περιεχόμενα πίνακα συμβόλων

- Εμβέλεια (έμμεσα)
- Ορατότητα (έμμεσα)
- Διάρκεια ζωής
- Τύπος
- Θέση (διεύθυνση μνήμης, καταχωρητής, ...)
- Αριθμός παραμέτρων υποπρογράμματος
- Τύπος παραμέτρων υποπρογράμματος
- Τρόπος περάσματος παραμέτρων υποπρογράμματος
- Τύπος αποτελέσματος συνάρτησης

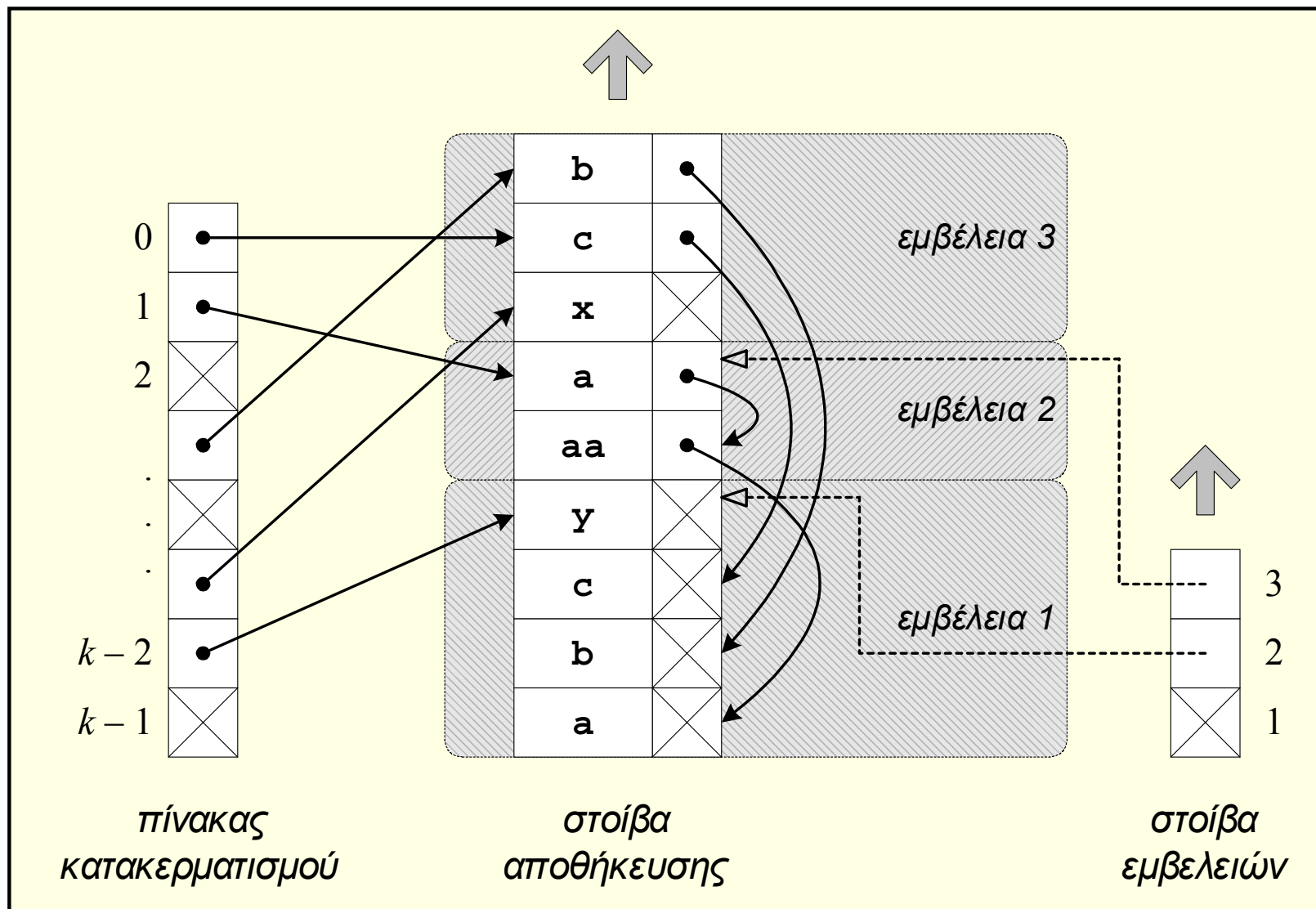

Οργάνωση πίνακα συμβόλων

- Βασικές λειτουργίες
 - Προσθήκη ονόματος
 - Αναζήτηση ονόματος
 - Διαγραφή ονόματος ή ομάδας ονομάτων
- Κόστος προσθήκης ή αναζήτησης ανάλογα με την υλοποίηση:

γραμμική λίστα	$O(n)$
δυναμικό δέντρο αναζήτησης	$O(\log n)$
πίνακας κατακερματισμού	$O(n/k)$

Υλοποίηση με ΠΚ

Σύνταξη και σημασιολογία

- **Σύνταξη**: μορφή και δομή των καλώς σχηματισμένων προγραμμάτων
- **Σημασιολογία**: ερμηνεία των καλώς σχηματισμένων προγραμμάτων
 - **Στατική** σημασιολογία: εντοπισμός σημασιολογικών σφαλμάτων κατά τη διάρκεια της μεταγλώττισης
 - **Δυναμική** σημασιολογία: απόδοση ερμηνείας στα προγράμματα κατά την εκτέλεσή τους

Στατική σημασιολογία

(i)

- Περιβάλλοντα τύπων

$$\Gamma_1 = \{ \mathbf{i} \mapsto integer, \mathbf{x} \mapsto real \}$$

- Σχέση αντιστοίχισης τύπων

$$\Gamma \vdash E : \tau$$

- Κανόνες τύπων

$$\frac{\Gamma \vdash E_1 : integer \quad \Gamma \vdash E_2 : integer}{\Gamma \vdash E_1 + E_2 : integer}$$

Στατική σημασιολογία

(ii)

■ Παραγωγές τύπων

$$\frac{\frac{\Gamma_1 \vdash i : integer \quad \Gamma_1 \vdash 1 : integer}{\Gamma_1 \vdash i+1 : integer} \quad \Gamma_1 \vdash x : real}{\Gamma_1 \vdash (i+1)*x : real}$$

■ Η αντιστοίχιση τύπων με κανόνες τύπων επεκτείνεται σε όλα τα τμήματα προγράμματος

$$\frac{\Gamma \vdash E : boolean \quad \Gamma \vdash S : stmt}{\Gamma \vdash \text{while } E \text{ do } S : stmt}$$

Δυναμική σημασιολογία (i)

- Λειτουργική σημασιολογία (operational semantics)
⇒ ακολουθία υπολογιστικών βημάτων
- Δηλωτική σημασιολογία (denotational semantics)
⇒ μαθηματική συνάρτηση από το πεδίο των δεδομένων εισόδου στο πεδίο των αποτελεσμάτων
- Αξιοματική σημασιολογία (axiomatic semantics)
⇒ η ερμηνεία καθορίζεται έμμεσα μέσω λογικών προτάσεων που περιγράφουν ιδιότητες του προγράμματος

Δυναμική σημασιολογία (ii)

- Η εντολή ανάθεσης $I=E$

- Λειτουργική σημασιολογία

$$\frac{\langle E, \sigma \rangle \rightarrow v}{\langle I=E, \sigma \rangle \rightarrow \sigma[I \mapsto v]}$$

- Δηλωτική σημασιολογία

$$\mathcal{C}[\![I=E]\!](s) = s[I \mapsto \mathcal{E}[\![E]\!](s)]$$

- Αξιωματική σημασιολογία

$$\{ P[I \mapsto E] \} \ I=E \ \{ P \}$$

Σημασιολογικός έλεγχος

- Έλεγχος τύπων
- Έλεγχος ροής
- Έλεγχος ύπαρξης ονομάτων
- Έλεγχος μοναδικότητας
- Έλεγχος συνέπειας

Σύστημα τύπων

(i)

- Βασικοί τύποι (integer, boolean, real, char, ...)
- Σύνθετοι τύποι
 - Πίνακες (arrays)
 - Ζεύγη (products) και πλειάδες (tuples)
 - Εγγραφές (records)
 - Δείκτες (pointers)
 - Συναρτήσεις (functions)
- Τύποι πρώτης τάξης (first class)

Σύστημα τύπων

(ii)

- Μετατροπές τύπων (type casting)
- Υπερφόρτωση τελεστών (operator overloading)
- Πολυμορφικοί τελεστές (polymorphic operators)
- Υποσύνολα τύπων και υπο-τύποι (subtypes)
- Πολυμορφικά συστήματα τύπων (polymorphic type systems)
- Στατική και δυναμική αντιστοίχιση τύπων (type binding)
- Εξαγωγή τύπων (type inference)

Δυναμικός έλεγχος τύπων

- Επιβάλλεται όταν υπάρχει
δυναμική αντιστοίχιση τύπων
- Πολλές φορές όμως απαιτείται και σε
στατική αντιστοίχιση τύπων, π.χ. έλεγχος ορίων
σε arrays της Pascal:

`a[i] := 42`

αν $i \geq 0$ και $i \leq 100$ τότε

κώδικας για την ανάθεση του 42 στο `a[i]`

αλλιώς

σφάλμα εκτέλεσης

τέλος αν

Ενδιάμεσος κώδικας

(i)

- Λόγοι ύπαρξης
 - Διευκολύνει το έργο της μετάφρασης
 - Διευκολύνει τη βελτιστοποίηση
 - Διευκολύνει την κατάτμηση σε εμπρόσθιο και οπίσθιο τμήμα

Ενδιάμεσος κώδικας

(ii)

- Μετάφραση οδηγούμενη από τη σύνταξη (syntax-directed translation)
 - Για κάθε δομή της γλώσσας προσδιορίζεται ο αντίστοιχος ενδιάμεσος κώδικας
 - Διευρύνεται ο συντακτικός αναλυτής με σημασιολογικές ρουτίνες που παράγουν ενδιάμεσο κώδικα
- Σχέδιο παραγωγής ενδιάμεσου κώδικα
- Μεταβλητές ιδιοτήτων (attributes) για κάθε σύμβολο της γραμματικής

Ενδιάμεση γλώσσα

(i)

- Τετράδες (quadruples)

$n: op, x, y, z$

- Παράδειγμα:

$b*b-4*a*c$

1: *, b, b, \$1

2: *, 4, a, \$2

3: *, \$2, c, \$3

4: —, \$1, \$3, \$4

Ενδιάμεση γλώσσα

(ii)

- Τριάδες (triples)

$n: op, x, y$

- Παράδειγμα:

$b*b-4*a*c$

1: $*, b, b$

2: $*, 4, a$

3: $*, (2), c$

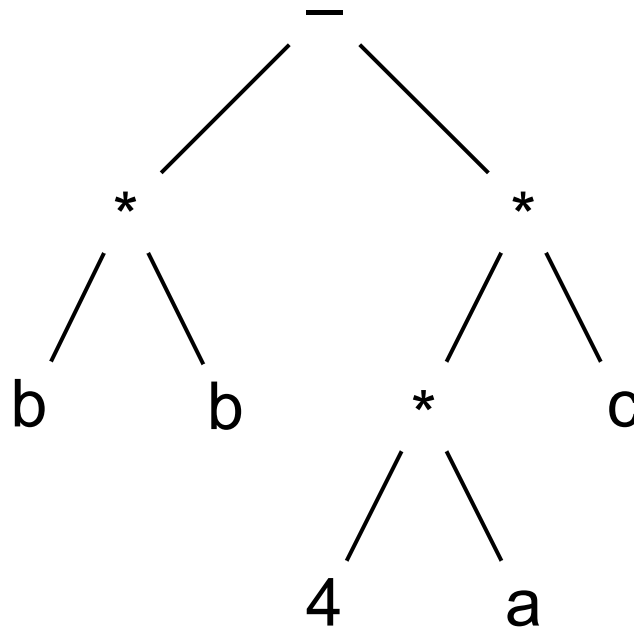
4: $-, (1), (3)$

Ενδιάμεση γλώσσα

(iii)

- Αφηρημένα συντακτικά δέντρα
(abstract syntax trees)
- Παράδειγμα:

$b * b - 4 * a * c$

Ενδιάμεση γλώσσα

(iv)

- Προθεματικός και επιθεματικός κώδικας (prefix/postfix code)

- Παράδειγμα:

$b * b - 4 * a * c$

— * b b * * 4 a c

προθεματικός

b b * 4 a * c * —

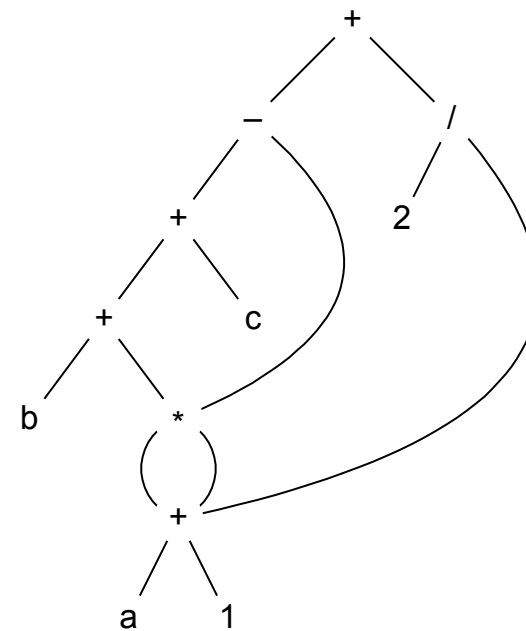
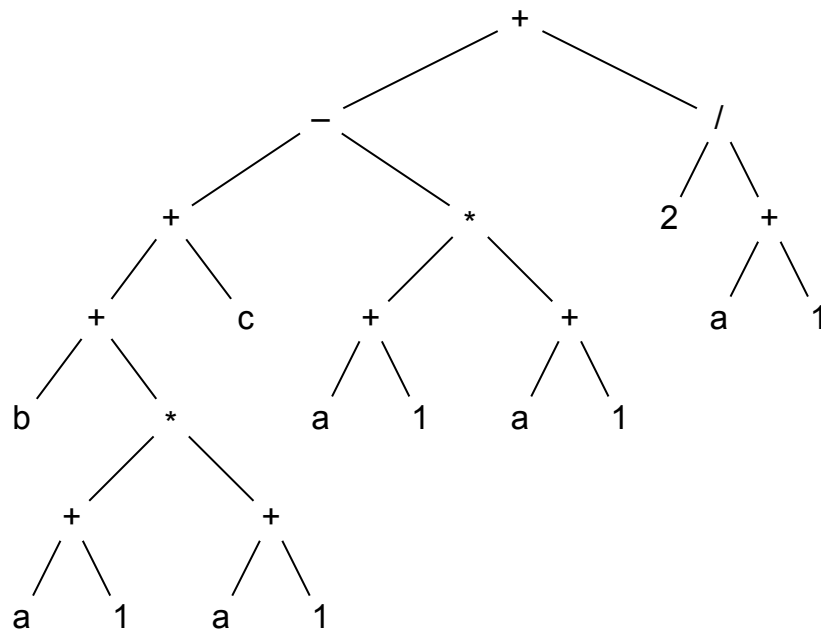
επιθεματικός

Ενδιάμεση γλώσσα

(v)

- Κατευθυνόμενοι ακυκλικοί γράφοι
(directed acyclic graphs)

- Παράδειγμα: $b + (a + 1) * (a + 1) + c - (a + 1) * (a + 1) + 2 / (a + 1)$

Γλώσσα τετράδων

- Μορφή τετράδας:

$n: \text{ } op, x, y, z$

όπου:

- n : **ετικέτα τετράδας** (φυσικός αριθμός)
 - op : **τελεστής**
 - x, y, z : **τελούμενα**
- Ανάλογα με το είδος του τελεστή, κάποια τελούμενα ενδεχομένως παραλείπονται

Τελούμενα

(i)

- Σταθερά
 - ακέραια, πραγματική, λογική
 - χαρακτήρας, συμβολοσειρά, nil
- Όνομα
 - μεταβλητή
 - παραμέτρος υποπρογράμματος
 - υποπρόγραμμα
- Προσωρινή μεταβλητή: $\$n$

Τελούμενα

(ii)

- Ετικέτα
 - εντολής στο αρχικό πρόγραμμα
 - τετράδας
- Τρόπος περάσματος
 - V : κατ' αξία
 - R : κατ' αναφορά
 - RET : θέση αποτελέσματος συνάρτησης
- Κενό : —
- Προσωρινά κενό : * (για backpatching)

Τελεστές

(i)

■ **unit**, I , $-$, $-$

■ **endu**, I , $-$, $-$

αρχή και τέλος δομικής μονάδας

■ **op**, x , y , z

$op \in \{+, -, *, /, \%\}$

$z := x \text{ op } y$

■ **:=**, x , $-$, z

$z := x$

■ **op**, x , y , z

$op \in \{=, <>, >, <, >=, <=\}$

αν $x \text{ op } y$ τότε πήγαινε στην τετράδα z

Τελεστές

(ii)

- **ifb**, x , $-$, z
αν η λογική τιμή x είναι αληθής τότε πήγαινε στην τετράδα z
- **jump**, $-$, $-$, z
πήγαινε στην τετράδα z
- **call**, $-$, $-$, I
κάλεσε τη δομική μονάδα I

Τελεστές

(iii)

- **par**, x , m , —
πέρασε την πραγματική παράμετρο x με τρόπο περάσματος m
- **retv**, x , —, —
κάνε το αποτέλεσμα της τρέχουσας συνάρτησης ίσο με x
- **ret**, —, —, —
επιστροφή από την τρέχουσα δομική μονάδα

Μεταβλητές ιδιοτήτων

- *PLACE*: θέση όπου βρίσκεται αποθηκευμένη η τιμή μιας l-value ή μιας r-value
- *TYPE*: τύπος μιας l-value ή μιας r-value
- *NEXT*: λίστα από ετικέτες τετράδων που περιέχουν άλματα στην επόμενη εντολή
- *TRUE, FALSE*: λίστες από ετικέτες τετράδων που περιέχουν άλματα στον κώδικα που πρέπει να εκτελεστεί αν μια συνθήκη είναι αληθής ή ψευδής

Βοηθητικές υπορουτίνες *(i)*

- NEXTQUAD()
Επιστρέφει τον αριθμό της επόμενης τετράδας
- GENQUAD(op, x, y, z)
Γεννά την επόμενη τετράδα op, x, y, z
- NEWTEMP(t)
Δημιουργεί μια νέα προσωρινή μεταβλητή τύπου t
- EMPTYLIST()
Δημιουργεί μια κενή λίστα ετικετών τετράδων

Βοηθητικές υπορουτίνες

(ii)

- $\text{MAKELIST}(x)$
Δημιουργεί μια λίστα ετικετών τετράδων που περιέχει **μόνο το στοιχείο** x
- $\text{MERGE}(l_1, \dots, l_n)$
Συνένωση των λιστών ετικετών τετράδων $l_1 \dots l_n$
- $\text{BACKPATCH}(l, z)$
Αντικαθιστά σε όλες τις τετράδες που περιέχονται στην l την άγνωστη ετικέτα τετράδας με τη z (**backpatching**)

Αριθμητικές εκφράσεις

■ Ακέραιες σταθερές

$\langle \text{r-value} \rangle ::= \langle \text{integer-const} \rangle \{ P_1 \}$

$P_1 : \{ \langle \text{r-value} \rangle . PLACE = \langle \text{integer-const} \rangle ; \}$

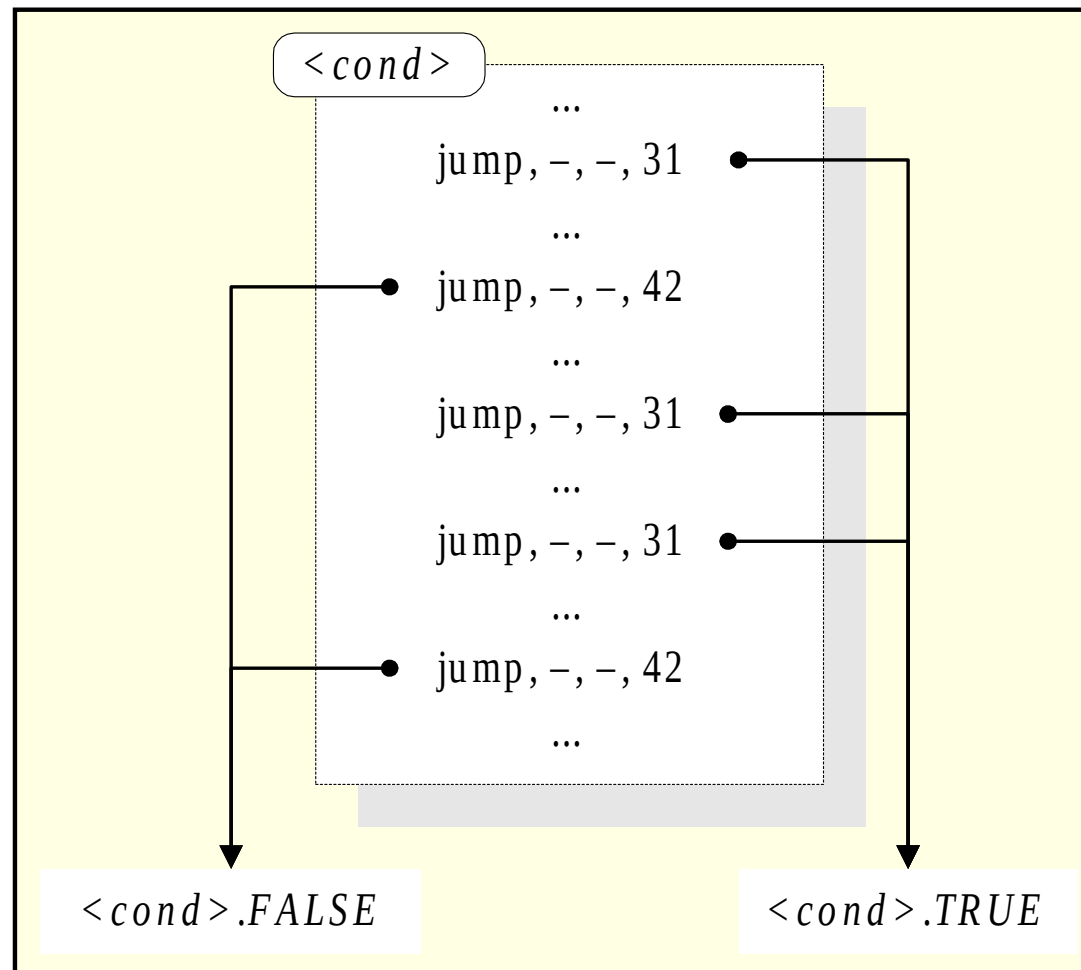
■ Τελεστές με δύο τελούμενα

$\langle \text{r-value} \rangle ::= \langle \text{expr} \rangle \langle \text{binop} \rangle \langle \text{expr} \rangle \{ P_{14} \}$

$P_{14} : \{ \begin{array}{l} W = \text{NEWTEMP}(\langle \text{r-value} \rangle . TYPE); \\ \text{GENQUAD}(\langle \text{binop} \rangle . NAME, \\ \quad \langle \text{expr} \rangle^1 . PLACE, \\ \quad \langle \text{expr} \rangle^2 . PLACE, W); \\ \langle \text{r-value} \rangle . PLACE = W; \end{array} \}$

Λογικές εκφράσεις

(i)

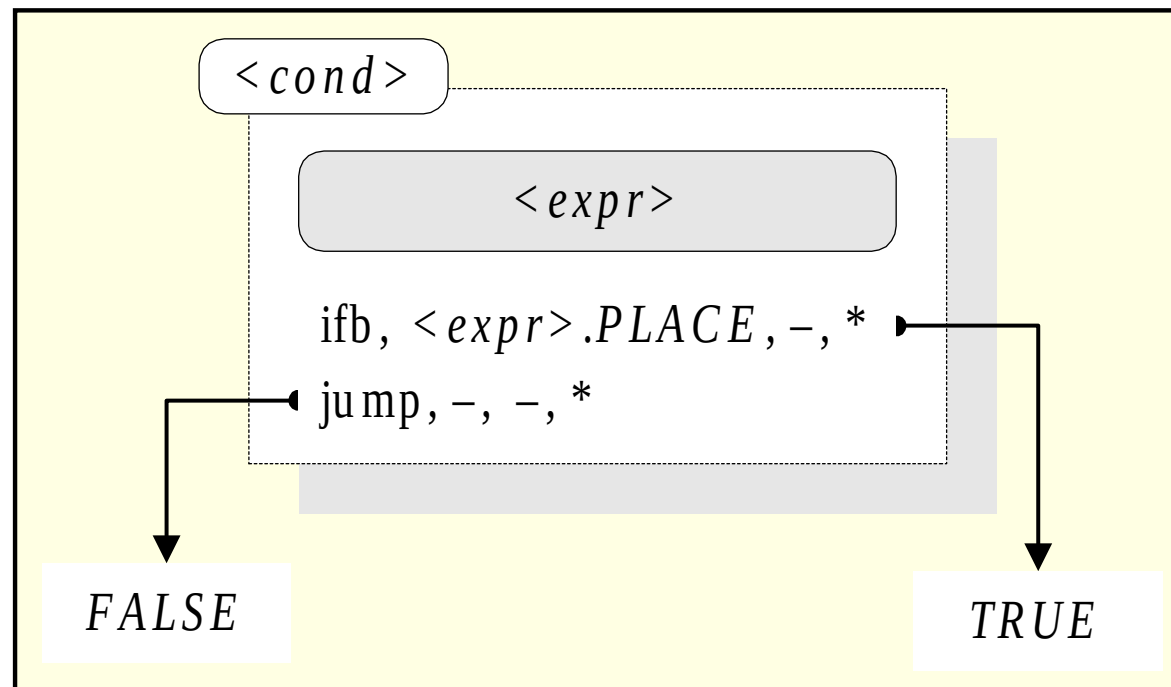

Λογικές εκφράσεις

(ii)

- Λογικές εκφράσεις σε συμβολισμό 0/1

$\langle \text{cond} \rangle ::= \langle \text{expr} \rangle$

Λογικές εκφράσεις

(iii)

- Λογικές εκφράσεις σε συμβολισμό 0/1

$\langle \text{cond} \rangle ::= \langle \text{expr} \rangle \{ P_{21} \}$

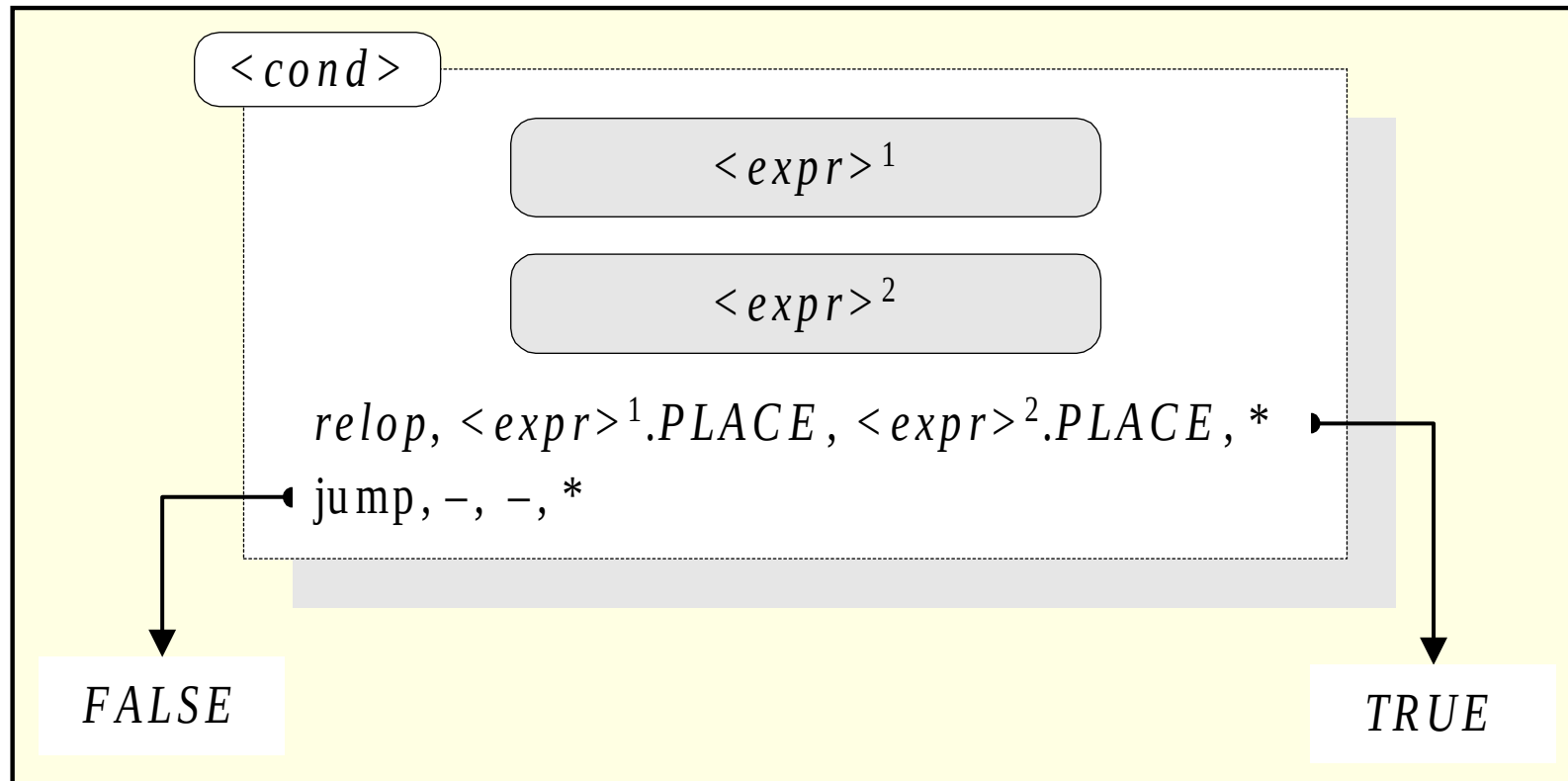
$P_{21} : \{ \langle \text{cond} \rangle . \text{TRUE} = \text{MAKELIST}(\text{NEXTQUAD}());$
 $\text{GENQUAD}(\text{ifb}, \langle \text{expr} \rangle . \text{PLACE}, -, *);$
 $\langle \text{cond} \rangle . \text{FALSE} = \text{MAKELIST}(\text{NEXTQUAD}());$
 $\text{GENQUAD}(\text{jump}, -, -, *); \}$

Λογικές εκφράσεις

(iv)

■ Τελεστές σύγκρισης

$\langle \text{cond} \rangle ::= \langle \text{expr} \rangle^1 \langle \text{relop} \rangle \langle \text{expr} \rangle^2$

Λογικές εκφράσεις

(v)

■ Τελεστές σύγκρισης

$\langle \text{cond} \rangle ::= \langle \text{expr} \rangle^1 \langle \text{relop} \rangle \langle \text{expr} \rangle^2 \{ P_{23} \}$

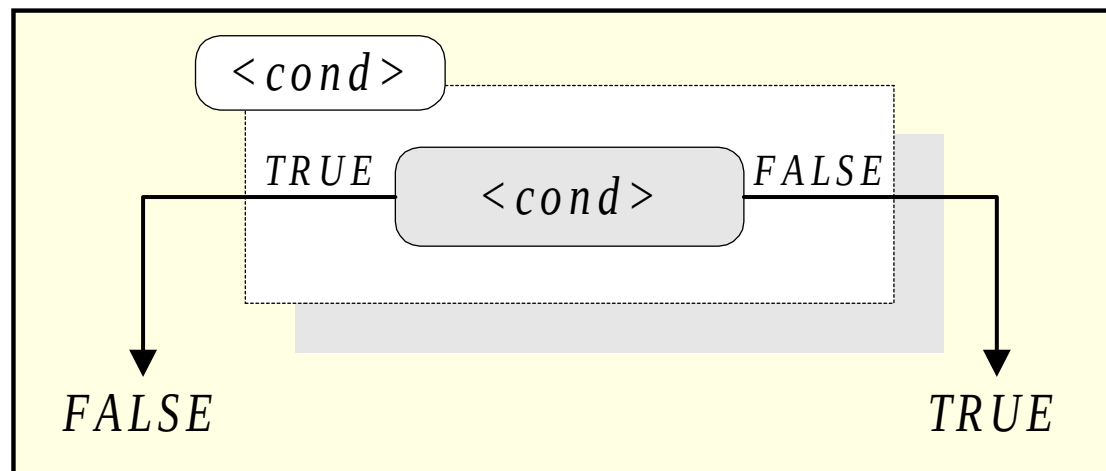
$P_{23} : \{ \langle \text{cond} \rangle . \text{TRUE} = \text{MAKELIST}(\text{NEXTQUAD}());$
 $\text{GENQUAD}(\langle \text{relop} \rangle . \text{NAME},$
 $\langle \text{expr} \rangle^1 . \text{PLACE},$
 $\langle \text{expr} \rangle^2 . \text{PLACE}, *)$;
 $\langle \text{cond} \rangle . \text{FALSE} = \text{MAKELIST}(\text{NEXTQUAD}());$
 $\text{GENQUAD}(\text{jump}, -, -, *)$; }

Λογικές εκφράσεις

(vi)

■ Άρνηση

$\langle \text{cond} \rangle ::= \text{"not"} \langle \text{cond} \rangle$

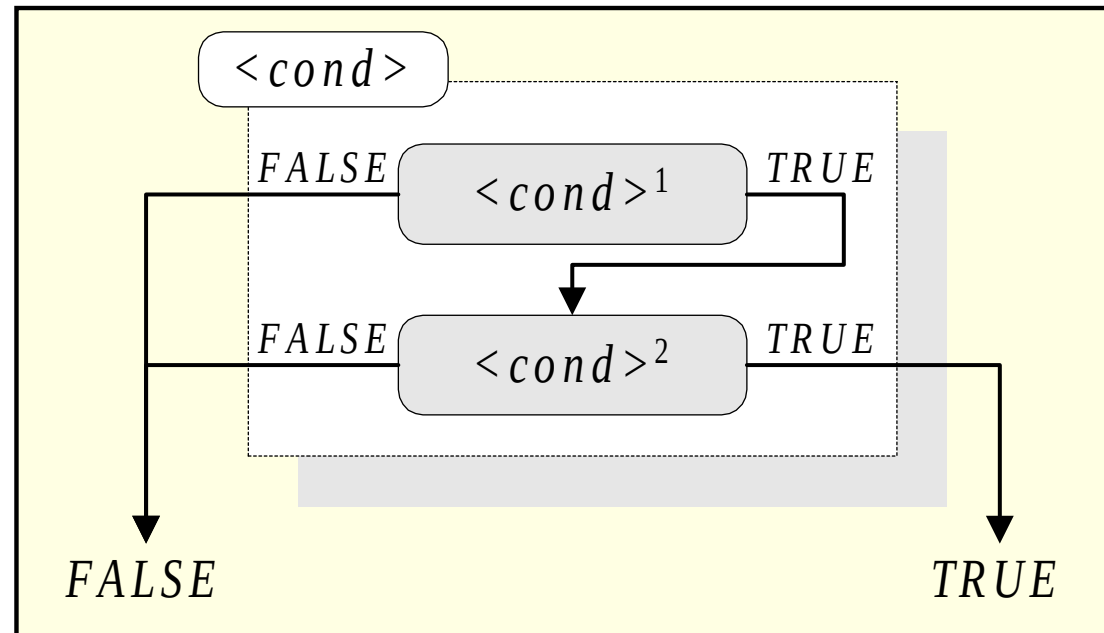

Λογικές εκφράσεις

(vii)

■ Σύζευξη

$\langle \text{cond} \rangle ::= \langle \text{cond} \rangle^1 \text{ “and” } \langle \text{cond} \rangle^2$

Λογικές εκφράσεις

(viii)

■ Σύζευξη

$\langle \text{cond} \rangle ::= \langle \text{cond} \rangle_1 \text{ “and” } \{ P_{25} \} \langle \text{cond} \rangle_2 \{ P_{26} \}$

$P_{25} : \{ \text{BACKPATCH}(\langle \text{cond} \rangle^1. \text{TRUE}, \text{NEXTQUAD}()); \}$

$P_{26} : \{ \langle \text{cond} \rangle. \text{FALSE} = \text{MERGE}(\langle \text{cond} \rangle^1. \text{FALSE}, \langle \text{cond} \rangle^2. \text{FALSE}); \langle \text{cond} \rangle. \text{TRUE} = \langle \text{cond} \rangle^2. \text{TRUE}; \}$

Απλές εντολές

■ Κενή εντολή

$\langle \text{stmt} \rangle ::= \epsilon \{ P_{29} \}$

$P_{29} : \{ \langle \text{stmt} \rangle . NEXT = \text{EMPTYLIST}(); \}$

■ Εντολή ανάθεσης

$\langle \text{stmt} \rangle ::= \langle \text{l-value} \rangle \text{ “:=” } \langle \text{expr} \rangle \{ P_{30} \}$

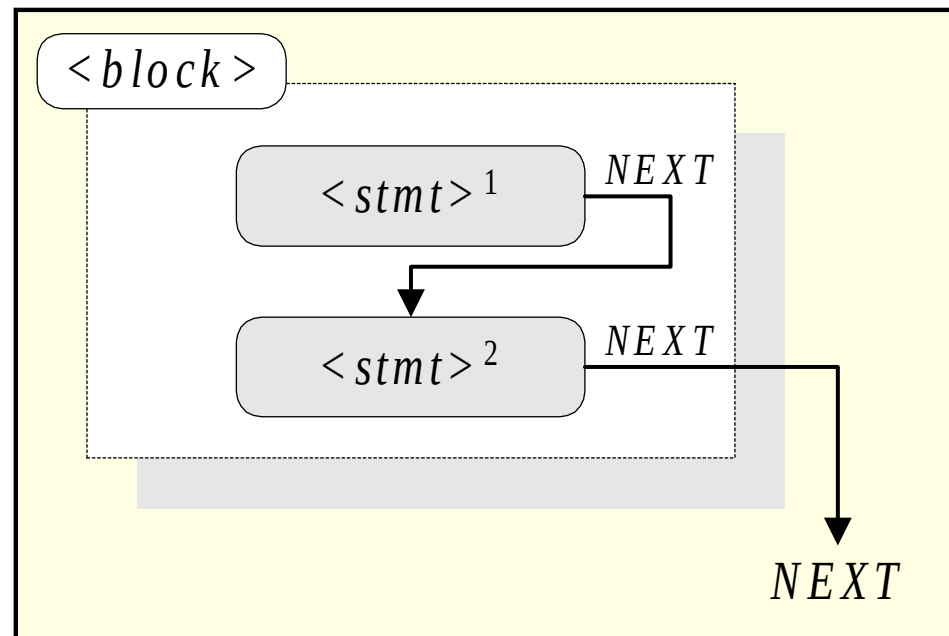
$P_{30} : \{ \text{GENQUAD}(\text{“:=”}, \langle \text{expr} \rangle . PLACE, -, \\ \langle \text{l-value} \rangle . PLACE); \\ \langle \text{stmt} \rangle . NEXT = \text{EMPTYLIST}(); \}$

Σύνθετη εντολή

(i)

$\langle \text{stmt} \rangle ::= \langle \text{block} \rangle$

$\langle \text{block} \rangle ::= \text{“begin” } \langle \text{stmt} \rangle (\text{“;” } \langle \text{stmt} \rangle)^* \text{“end”}$

Σύνθετη εντολή

(ii)

$\langle \text{stmt} \rangle ::= \langle \text{block} \rangle \{ P_{34} \}$

$P_{34} : \{ \langle \text{stmt} \rangle.NEXT = \langle \text{block} \rangle.NEXT; \}$

$\langle \text{block} \rangle ::= \text{“begin”} \langle \text{stmt} \rangle^1 \{ P_{35} \}$
 $(\text{“;”} \{ P_{36} \} \langle \text{stmt} \rangle^2 \{ P_{37} \})^* \text{“end”} \{ P_{38} \}$

$P_{35} : \{ L = \langle \text{stmt} \rangle^1.NEXT; \}$

$P_{36} : \{ \text{BACKPATCH}(L, \text{NEXTQUAD}()); \}$

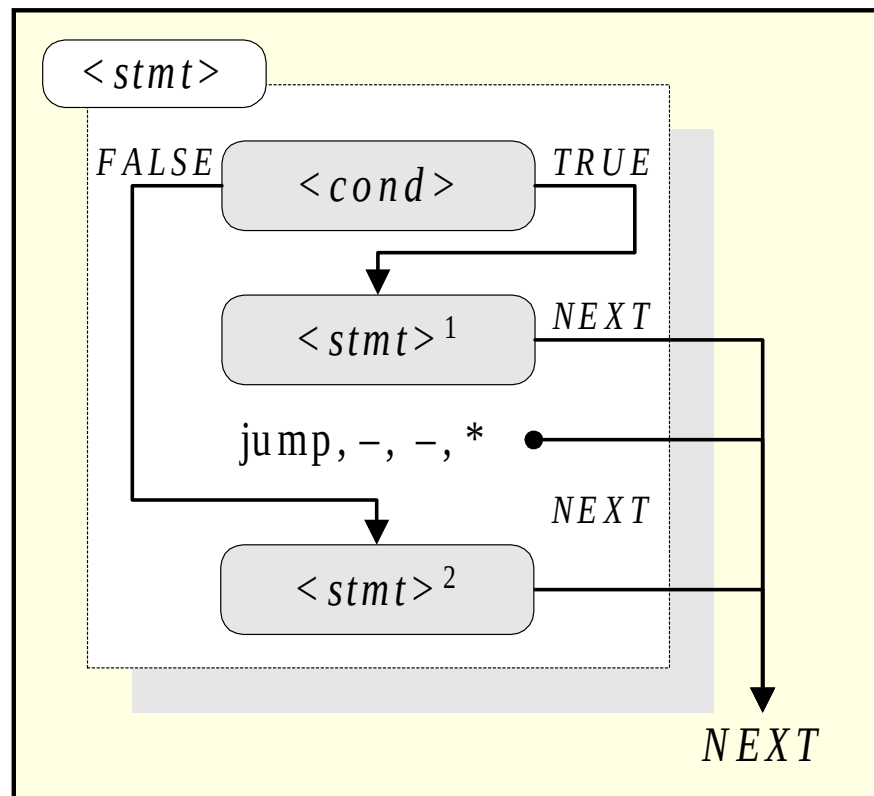
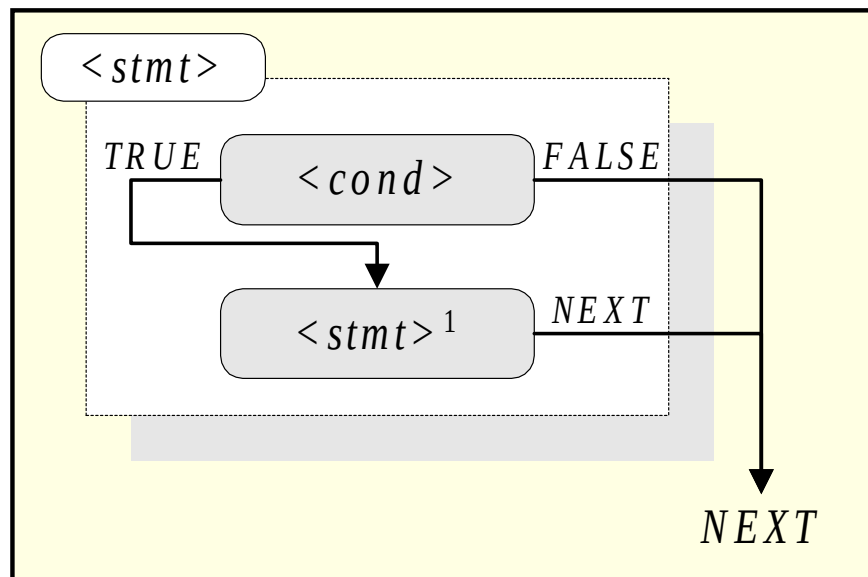
$P_{37} : \{ L = \langle \text{stmt} \rangle^2.NEXT; \}$

$P_{38} : \{ \langle \text{block} \rangle.NEXT = L; \}$

Εντολή *if*

(i)

$\langle \text{stmt} \rangle ::= \text{"if"} \langle \text{cond} \rangle \text{"then"} \langle \text{stmt} \rangle [\text{"else"} \langle \text{stmt} \rangle]$

Εντολή if

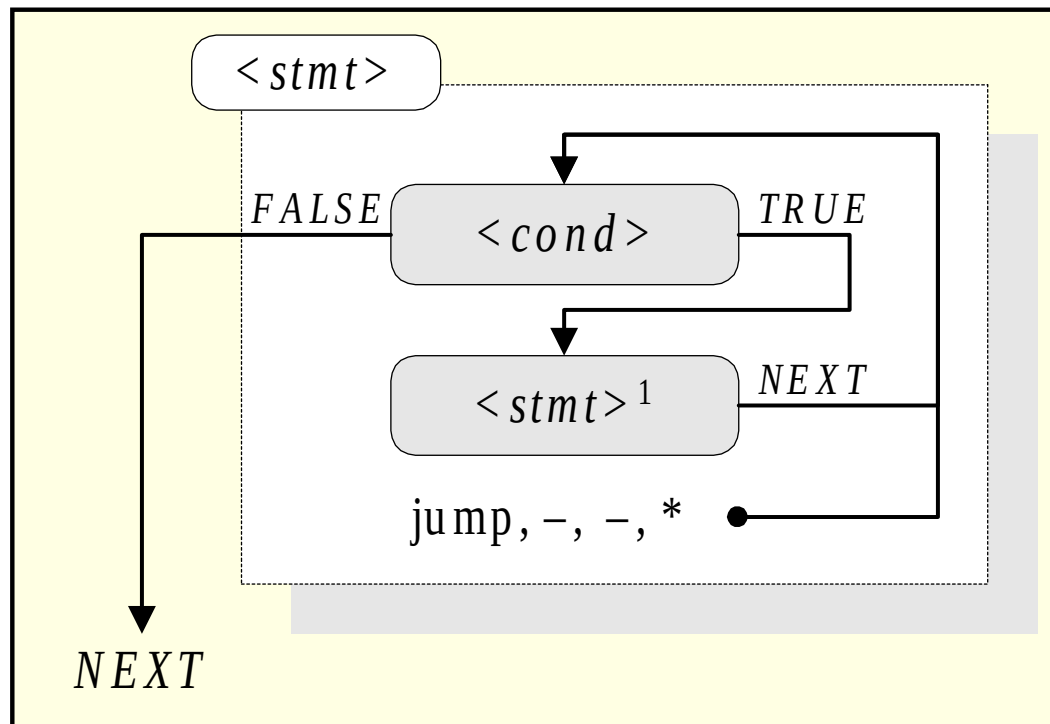
(ii)

$$\langle \text{stmt} \rangle ::= \text{“if” } \langle \text{cond} \rangle \{ P_{39} \} \text{“then” } \langle \text{stmt} \rangle^1 \\ [\text{“else” } \{ P_{40} \} \langle \text{stmt} \rangle^2 \{ P_{41} \}] \{ P_{42} \}$$
$$P_{39} : \{ \text{BACKPATCH}(\langle \text{cond} \rangle.\text{TRUE}, \text{NEXTQUAD}()); \\ L_1 = \langle \text{cond} \rangle.\text{FALSE}; \\ L_2 = \text{EMPTYLIST}(); \}$$
$$P_{40} : \{ L_1 = \text{MAKELIST}(\text{NEXTQUAD}()); \\ \text{GENQUAD}(\text{jump}, -, -, *); \\ \text{BACKPATCH}(\langle \text{cond} \rangle.\text{FALSE}, \text{NEXTQUAD}()); \}$$
$$P_{41} : \{ L_2 = \langle \text{stmt} \rangle^2.\text{NEXT}; \}$$
$$P_{42} : \{ \langle \text{stmt} \rangle.\text{NEXT} = \text{MERGE}(L_1, \langle \text{stmt} \rangle^1.\text{NEXT}, L_2); \}$$

Εντολή *while*

(i)

$\langle \text{stmt} \rangle ::= \text{“while” } \langle \text{cond} \rangle \text{ “do” } \langle \text{stmt} \rangle$

Εντολή *while*

(ii)

$\langle \text{stmt} \rangle ::= \text{"while"} \{ P_{43} \} \langle \text{cond} \rangle \text{"do"} \{ P_{44} \} \langle \text{stmt} \rangle^1 \{ P_{45} \}$

$P_{43} : \{ Q = \text{NEXTQUAD}(); \}$

$P_{44} : \{ \text{BACKPATCH}(\langle \text{cond} \rangle.\text{TRUE}, \text{NEXTQUAD}()); \}$

$P_{45} : \{ \text{BACKPATCH}(\langle \text{stmt} \rangle^1.\text{NEXT}, Q);$
 $\text{GENQUAD}(\text{jump}, -, -, Q);$
 $\langle \text{stmt} \rangle.\text{NEXT} = \langle \text{cond} \rangle.\text{FALSE}; \}$

Κλήση υποπρογραμμάτων *(i)*

$\langle \text{call} \rangle ::= \langle \text{id} \rangle \text{ “(” } [\langle \text{expr} \rangle (\text{ “,” } \langle \text{expr} \rangle)^*] \text{ “)”}$

$\langle \text{r-value} \rangle ::= \langle \text{call} \rangle$

$\langle \text{stmt} \rangle ::= \langle \text{call} \rangle$

- Πέρασμα παραμέτρων με τετράδες `par`
- Πέρασμα θέσης αποτελέσματος με τετράδα `par` αν πρόκειται για συνάρτηση
- Κλήση με τετράδα `call`

Κλήση υποπρογραμμάτων *(ii)*

$$\langle \text{call} \rangle ::= \langle \text{id} \rangle \text{ “(” } \{ P_{46} \} [\langle \text{expr} \rangle^1 \{ P_{47} \} \\ (\text{ “,” } \langle \text{expr} \rangle^2 \{ P_{48} \})^*] \text{ “)” } \{ P_{49} \}$$
$$P_{46} : \{ N = 1; \}$$
$$P_{47} : \{ \text{GENQUAD(“par”, } \langle \text{expr} \rangle^1 . \text{PLACE,} \\ \text{PARAMMODE}(\langle \text{id} \rangle, N), -); \\ N = N + 1; \}$$
$$P_{48} : \{ \text{GENQUAD(“par”, } \langle \text{expr} \rangle^2 . \text{PLACE,} \\ \text{PARAMMODE}(\langle \text{id} \rangle, N), -); \\ N = N + 1; \}$$

Κλήση υποπρογραμμάτων *(iii)*

$$\langle \text{call} \rangle ::= \langle \text{id} \rangle \text{ “(” } \{ P_{46} \} [\langle \text{expr} \rangle^1 \{ P_{47} \} \\ (\text{ “,” } \langle \text{expr} \rangle^2 \{ P_{48} \})^*] \text{ “)” } \{ P_{49} \}$$

(συνέχεια)

$$P_{49} : \{ \text{ if (ISFUNCTION}(\langle \text{id} \rangle)) \{ \\ W = \text{NEWTEMP}(\text{FUNCRESULT}(\langle \text{id} \rangle)); \\ \text{GENQUAD}(\text{par}, \text{RET}, W, -); \\ \langle \text{call} \rangle.P\text{PLACE} = W; \\ \} \\ \text{GENQUAD}(\text{call}, -, -, \langle \text{id} \rangle); \}$$

Κλήση υποπρογραμμάτων *(iv)*

- Κλήση συνάρτησης

$$\langle \text{r-value} \rangle ::= \langle \text{call} \rangle \{ P_{50} \}$$
$$P_{50} : \{ \langle \text{r-value} \rangle . PLACE = \langle \text{call} \rangle . PLACE; \}$$

- Κλήση διαδικασίας

$$\langle \text{stmt} \rangle ::= \langle \text{call} \rangle \{ P_{51} \}$$
$$P_{51} : \{ \langle \text{stmt} \rangle . NEXT = \text{EMPTYLIST}(); \}$$

Κλήση υποπρογραμμάτων (v)

- Επιστροφή από υποπρόγραμμα

$$\langle \text{stmt} \rangle ::= \text{“return”} [\langle \text{expr} \rangle \{ P_{52} \}] \{ P_{53} \}$$
$$P_{52} : \{ \text{GENQUAD}(\text{retv}, \langle \text{expr} \rangle.PLACE, -, -); \}$$
$$P_{53} : \{ \text{GENQUAD}(\text{ret}, -, -, -); \}$$

- Δήλωση υποπρογράμματος

$$\langle \text{body} \rangle ::= (\langle \text{local} \rangle)^* \{ P_{56} \} \langle \text{block} \rangle \text{“;”} \{ P_{57} \}$$
$$P_{56} : \{ \text{GENQUAD}(\text{unit}, I, -, -); \}$$
$$P_{57} : \{ \text{BACKPATCH}(\langle \text{block} \rangle.NEXT, \text{NEXTQUAD}()); \\ \text{GENQUAD}(\text{endu}, I, -, -); \}$$

Τελικός κώδικας

(i)

- Από θεωρητικής άποψης, το πρόβλημα της κατασκευής βέλτιστου τελικού κώδικα δεν έχει λύση (undecidable)
- Μορφές τελικού κώδικα:
 - Γλώσσα μηχανής σε απόλυτη μορφή (absolute)
 - Γλώσσα μηχανής σε επανατοποθετήσιμη και διασυνδέσιμη μορφή (relocatable, linkable)
 - Συμβολική γλώσσα (assembly)
 - Άλλη γλώσσα χαμηλού επιπέδου

Τελικός κώδικας

(ii)

- Επιμέρους προβλήματα:
 - Επιλογή εντολών
 - ⇒ Πώς μεταφράζεται κάθε εντολή του ενδιαμέσου κώδικα
 - ⇒ Πώς μεταφράζονται ακολουθίες τέτοιων εντολών
 - Διαχείριση της μνήμης στο χρόνο εκτέλεσης
 - ⇒ Πού αποθηκεύονται τα δεδομένα
 - ⇒ Πώς γίνεται η επικοινωνία ανάμεσα στις δομικές μονάδες

Τελικός υπολογιστής

(i)

■ Χαρακτηριστικά:

- Επεξεργαστής: Intel 8086
- Λειτουργικό σύστημα: MS-DOS
- Μοντέλο μνήμης: COM / tiny
 - ⇒ Συνολική μνήμη ≤ 64 K
 - ⇒ Οργάνωση σε ένα segment
 - ⇒ Αρχική διεύθυνση του προγράμματος η $100h$
- Συμβολική γλώσσα: συμβατή με το συμβολομεταφραστή MASM (Microsoft macro assembler)

Τελικός υπολογιστής

(ii)

- Καταχωρητές, μεγέθους 16 bit
 - Γενικής φύσης: ax, bx, cx, dx
⇒ σε ζεύγη των 8 bit: ah, al, κ.λπ.
 - Καταχωρητές δείκτες: sp (δείκτης στοίβας) και bp (δείκτης βάσης)
 - Καταχωρητές αναφοράς: si και di
 - Καταχωρητές τμημάτων: cs (code), ds (data), ss (stack) και es (extra)
 - Ειδικοί καταχωρητές: ip (instruction pointer) και καταχωρητής σημαιών (flags)

Τελικός υπολογιστής

(iii)

- Διευθύνσεις:

$$address = segment * 16 + offset$$

- Μορφή εντολής:

[*label*] *opname* [*operand*₁ [, *operand*₂]]

Τελικός υπολογιστής

(iv)

■ Εντολές:

- Μεταφοράς: `mov`, `lea`
- Αριθμητικών πράξεων: `add`, `sub`, `neg`, `imul`, `idiv`, `cmp`
- Λογικών πράξεων: `and`, `or`, `xor`, `not`, `test`
- Άλματος: `jmp`, `jz`, `jnz`, `jl`, `jle`, `jg`, `jge`
- Διαχείρισης στοίβας: `push`, `pop`
- Υποπρογραμμάτων: `call`, `ret`
- Πράξεων κινητής υποδιαστολής (x87 FPU)

Εντολές μεταφοράς

- *mov destination, source* (move)

```
mov ax, 42
mov ax, bx
mov ax, [1000h]
mov ax, [si]
mov ax, [si + 6]
mov ax, [bp + 6]
mov ax, [si + bp + 6]
```

- *lea destination, source* (load effective address)

- Καθορισμός μεγέθους δεδομένων

```
mov ax, word ptr [bp + 6]
mov al, byte ptr [bp + 6]
```

Αριθμητικές πράξεις

■ `add op1, op2`

$op_1 := op_1 + op_2$

■ `sub op1, op2`

$op_1 := op_1 - op_2$

■ `neg op`

$op := -op$

■ `imul op`

$(dx, ax) := ax * op$

■ `idiv op`

$ax := (dx, ax) \text{ div } op$

$dx := (dx, ax) \text{ mod } op$

■ `cmp op1, op2`

σύγκρινε τα op_1 και op_2
ενημέρωσε τις σημαίες

Λογικές πράξεις

■ **and** op_1, op_2

■ **or** op_1, op_2

■ **not** op

■ **xor** op_1, op_2

$op_1 := op_1$ **and** op_2

$op_1 := op_1$ **or** op_2

$op :=$ **not** op

$op_1 := op_1$ **xor** op_2

Εντολές άλματος

- *jmp address* χωρίς συνθήκη
- *jz address* ή *je address* μηδέν / ίσο
- *jnz address* ή *jne address* όχι μηδέν / διάφορο
- *jl address* μικρότερο
- *jle address* μικρότερο ή ίσο
- *jg address* μεγαλύτερο
- *jge address* μεγαλύτερο ή ίσο

Εντολές στοίβας

■ *push op*

πρόσθεση στη στοίβα

$sp := sp - 2, \quad [sp] := op$

■ *pop op*

αφαίρεση από τη στοίβα

$op := [sp], \quad sp := sp + 2$

⇒ Η στοίβα αυξάνει προς τα κάτω, δηλαδή προς μικρότερες διευθύνσεις

Εντολές υποπρογραμμάτων

■ *call address*

κλήση

$sp := sp - 2, \quad [sp] := ip, \quad ip := address$

■ *ret*

επιστροφή

$ip := [sp], \quad sp := sp + 2$

⇒ Η τιμή του *ip* που τοποθετείται στη στοίβα από την *call* είναι η διεύθυνση της εντολής που ακολουθεί την *call*

Εντολές x87 FPU

(i)

⇒ Ειδική στοίβα 8 καταχωρητών: ST(0), ... ST(7)

■ *fld source* (load real & push)

```
fld tbyte ptr @real1
```

■ *fild source* (load integer & push)

```
fild word ptr [bp - 2]
```

■ *fstp destination* (pop & store real)

```
fld tbyte ptr [bp - 10]
```

■ *fistp destination* (pop & store integer)

```
fild word ptr [bp - 2]
```

Εντολές x87 FPU

(ii)

- `faddp ST(1), ST(0)` $ST(1) := ST(1) + ST(0) \text{ \& pop}$
- `fsubp ST(1), ST(0)` $ST(1) := ST(1) - ST(0) \text{ \& pop}$
- `fmulp ST(1), ST(0)` $ST(1) := ST(1) * ST(0) \text{ \& pop}$
- `fdivp ST(1), ST(0)` $ST(1) := ST(1) / ST(0) \text{ \& pop}$
- `fchs` $ST(0) := -ST(0)$
- `fcompp` $ST(1) \begin{matrix} \geq \\ \leq \end{matrix} ST(0) \text{ \& pop both}$
- `fstsw destination` (store x87 FPU flags)

`fstsw ax`

`fstsw word ptr [bp - 2]`

Διαχείριση μνήμης

(i)

- Δομή ενοτήτων (block structure)
 - Μη τοπικά δεδομένα
- Εγγράφημα δραστηριοποίησης (activation record)
 - Παράμετροι
 - Αποτέλεσμα
 - Πληροφορίες κατάστασης μηχανής
 - Τοπικές μεταβλητές
 - Προσωρινές μεταβλητές

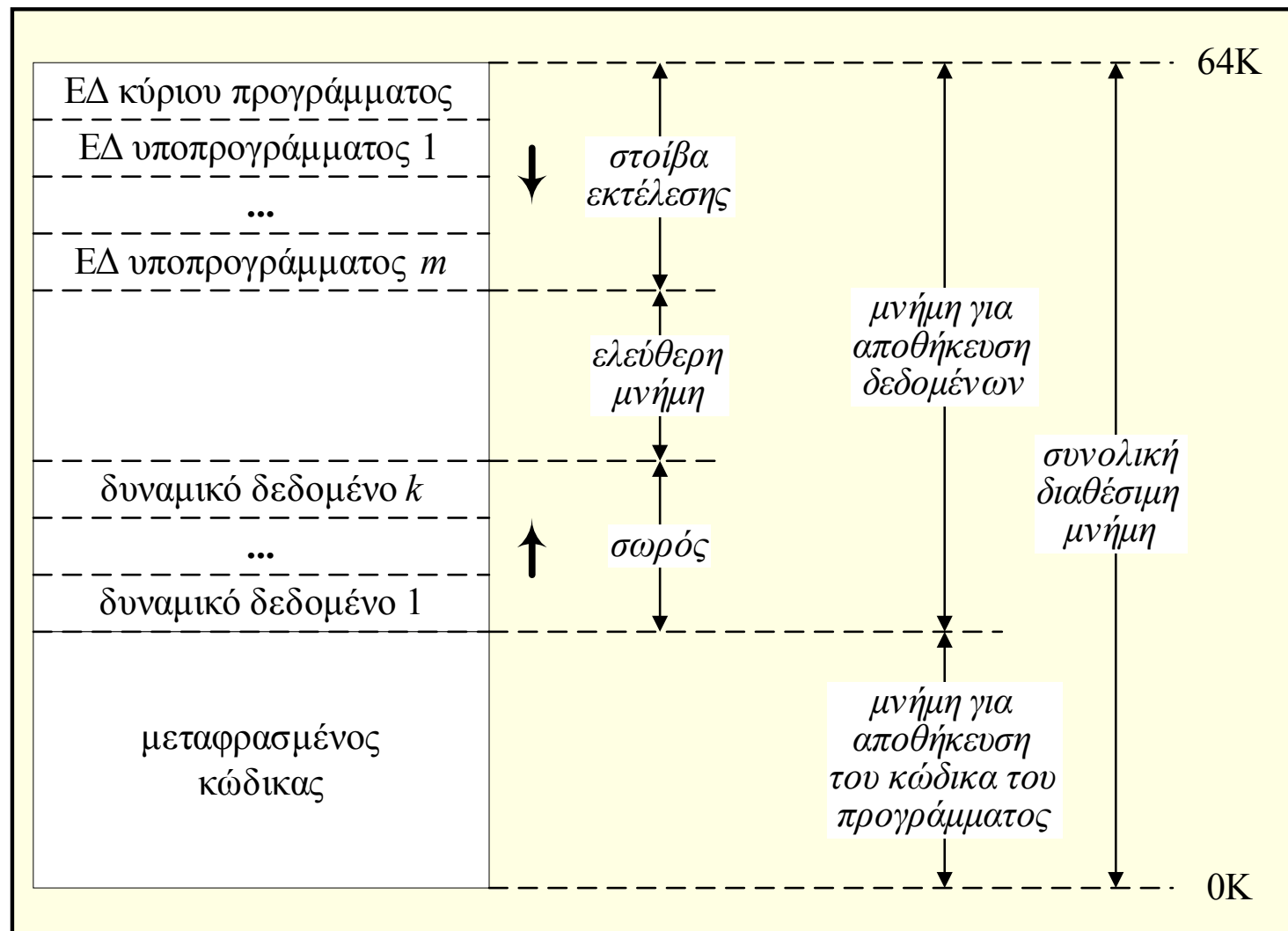
Διαχείριση μνήμης

(ii)

				αρχή		
	Παράμετρος 1		Παράμετρος 1	Παράμετροι		
	Παράμετρος 2		Παράμετρος 2			
...	...		...			
br+8	Παράμετρος n		Παράμετρος n			
br+6	Διεύθυνση αποτελέσματος		Διεύθυνση αποτελέσματος	Σταθερό Τμήμα		
br+4	Σύνδεσμος προσπέλασης		Διεύθυνση επιστροφής			
br+2	Διεύθυνση επιστροφής		Προηγούμενο display			
br	Προηγούμενο br		Προηγούμενο br			
br-2	Τοπική μεταβλητή 1		Τοπική μεταβλητή 1	Τοπικές μεταβλητές	βάση	
br-4	Τοπική μεταβλητή 2		Τοπική μεταβλητή 2			
...	...		...			
	Τοπική μεταβλητή m		Τοπική μεταβλητή m			
	Προσωρινή μεταβλητή 1		Προσωρινή μεταβλητή 1	Προσωρινές μεταβλητές		
	Προσωρινή μεταβλητή 2		Προσωρινή μεταβλητή 2			
	...		...			
	Προσωρινή μεταβλητή k		Προσωρινή μεταβλητή k			
				τέλος		
α) Σύνδεσμοι προσπέλασης		β) Πίνακας δεικτών				

Διαχείριση μνήμης

(iii)

Προσπέλαση ονομάτων

- Τοπικά: $[bp + offset]$
- Μη τοπικά: $[si + offset]$
 - $\Rightarrow$ ο si πρέπει να δείχνει στη βάση του εγγραφήματος δραστηριοποίησης όπου τα δεδομένα είναι τοπικά
- Το πρόβλημα ανάγεται στον εντοπισμό του αντίστοιχου εγγραφήματος δραστηριοποίησης
- Λύσεις που βασίζονται στο βάθος φωλιάσματος:
 - Σύνδεσμοι προσπέλασης (access links)
 - Πίνακες δεικτών (link tables / displays)

Σύνδεσμοι προσπέλασης

(i)

■ Αρχή λειτουργίας

- Έστω ότι η δομική μονάδα p βρίσκεται φωλιασμένη μέσα στη δομική μονάδα q

⇒ Στο ΕΔ της p τοποθετείται ένα σύνδεσμος προς τη βάση του ΕΔ της πιο πρόσφατης κλήσης της q

- Κατά την κλήση υποπρογραμμάτων, απαιτείται τελικός κώδικας για την ενημέρωση των συνδέσμων προσπέλασης

Σύνδεσμοι προσπέλασης

(ii)

■ Τρόπος χρήσης

- Έστω ότι ζητείται το δεδομένο a που είναι τοπικό σε μια δομική μονάδα με βάθος φωλιάσματος n_a
- Έστω ότι βρισκόμαστε σε μια δομική μονάδα p με βάθος φωλιάσματος $n_p \geq n_a$

⇒ Ακολουθούμε $n_p - n_a$ συνδέσμους προσπέλασης

- Κατά την προσπέλαση ονομάτων, απαιτείται τελικός κώδικας για την υλοποίηση των παραπάνω

Πέρασμα παραμέτρων

- Κλήση κατ' αξία (call by value)
- Κλήση κατ' αναφορά (call by reference)
- Κλήση κατ' όνομα (call by name)
- Κλήση κατ' ανάγκη (call by need)
- Κλήση κατ' αξία και αποτέλεσμα (call by value-result)

⇒ Τρόπος υλοποίησης καθενός

Δέσμευση καταχωρητών

(i)

- Πρόβλημα 1: επιλογή τελουμένων που θα αποθηκευτούν σε καταχωρητές
- Πρόβλημα 2: επιλογή καταχωρητών όπου θα αποθηκευτούν τα τελούμενα
- Το πρόβλημα της βέλτιστης χρήσης καταχωρητών είναι **NP-complete**, ακόμα και χωρίς ειδικούς περιορισμούς
- Η λύση του ανάγεται στην κατασκευή του γράφου αλληλεπιδράσεων μεταξύ των μεταβλητών και στο χρωματισμό αυτού με τόσα χρώματα όσοι οι καταχωρητές

Δέσμευση καταχωρητών

(ii)

■ Παράδειγμα:

$d := b*b - 4*a*c$

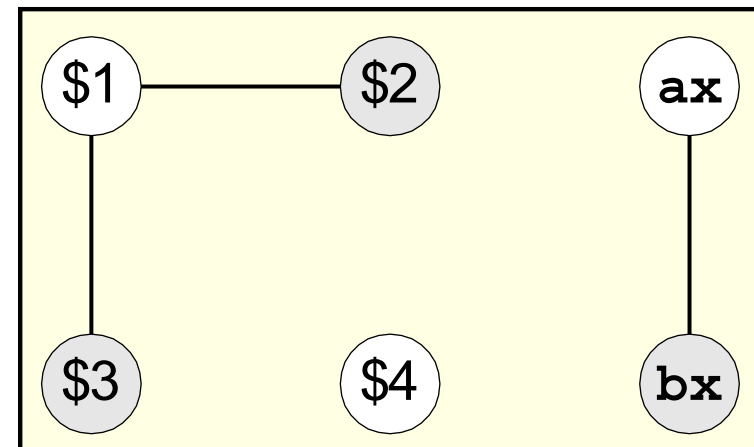
1: *, b, b, \$1

2: *, 4, a, \$2

3: *, \$2, c, \$3

4: −, \$1, \$3, \$4

5: :=, \$4, −, d

Επιλογή εντολών

(i)

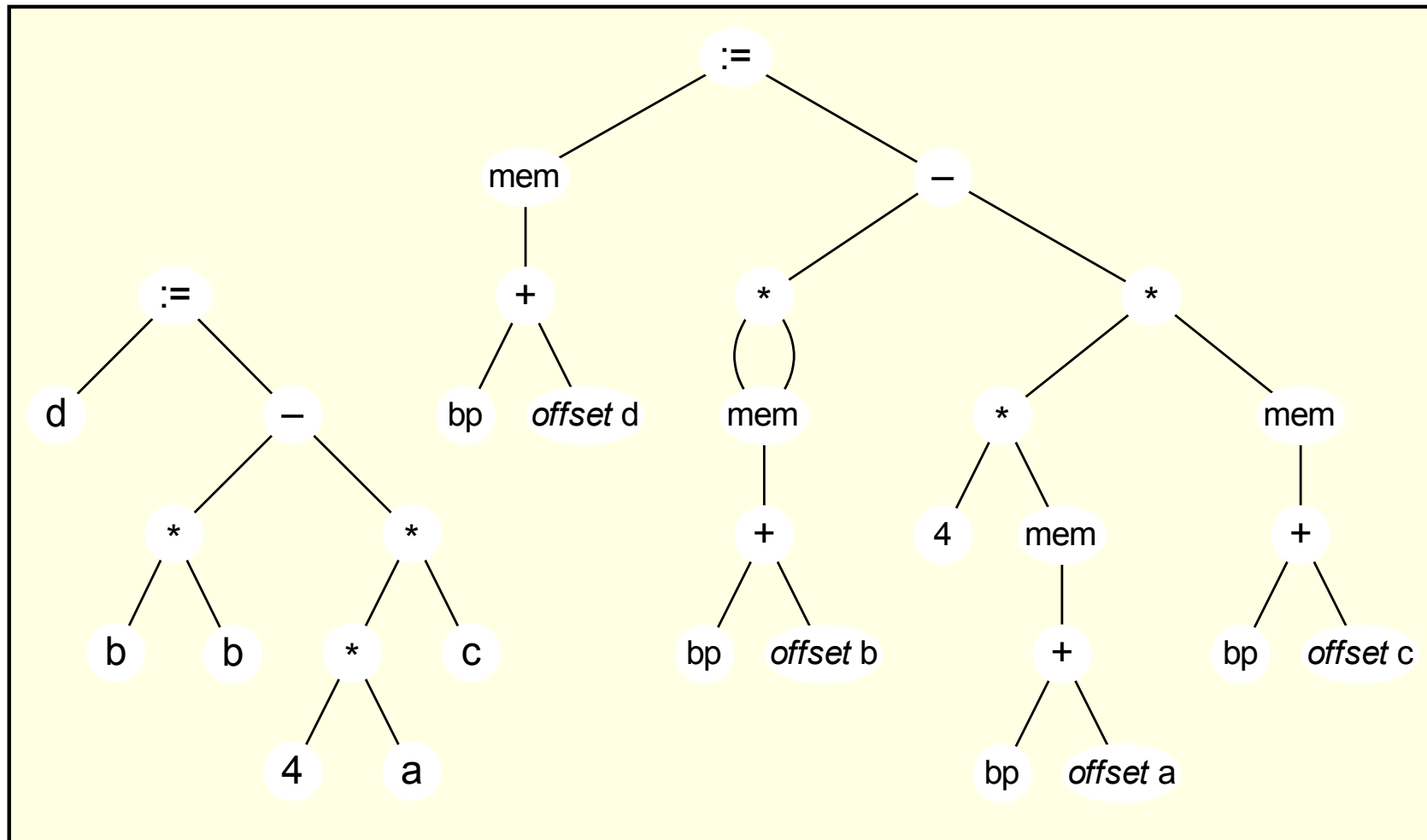
- Απλή αλλά κακή προσέγγιση: ενιαίο σχήμα παραγωγής τελικού κώδικα για κάθε δομή του ενδιάμεσου κώδικα
- Καλύτερη προσέγγιση: πλακόστρωση (tiling)
 - τεμαχισμός του ενδιάμεσου κώδικα σε τμήματα
 - κάθε τμήμα αντιστοιχεί σε μια εντολή
- Βέλτιστη αλλά χρονοβόρα προσέγγιση: δυναμικός προγραμματισμός (dynamic programming)

Επιλογή εντολών

(ii)

■ Παράδειγμα:

$d := b*b - 4*a*c$

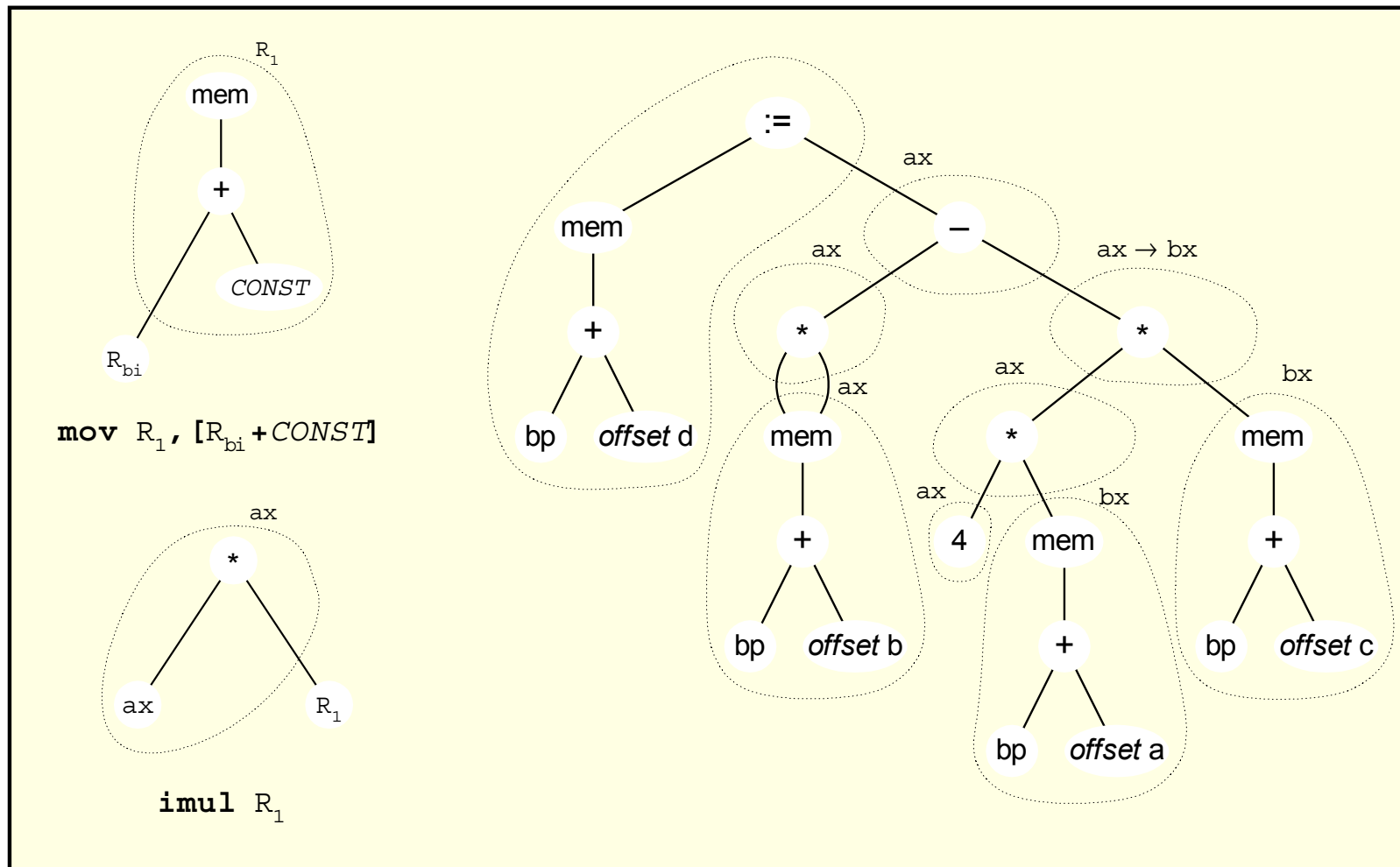

Επιλογή εντολών

(iii)

■ Παράδειγμα:

tiling με εντολές του 8086

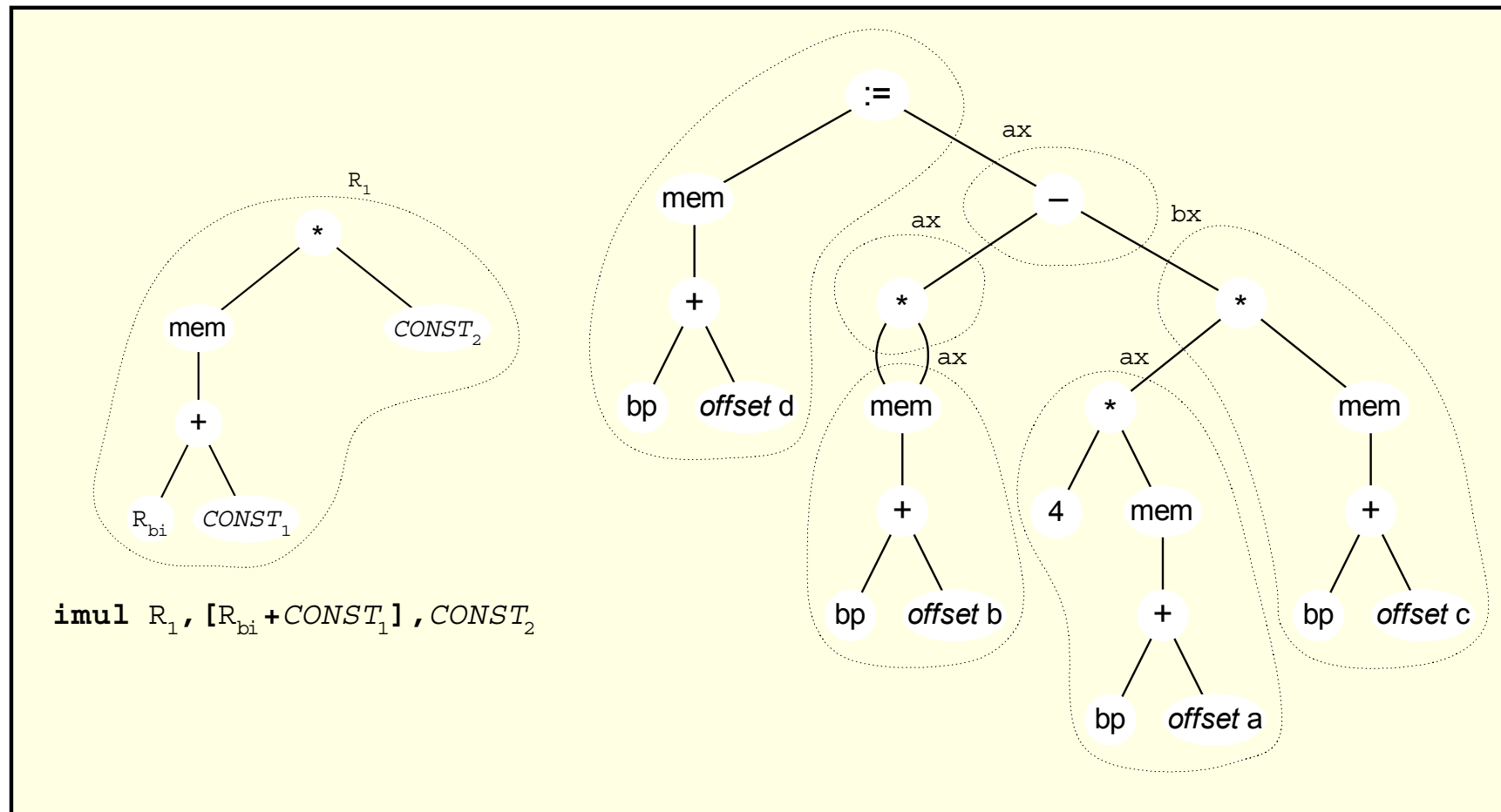

Επιλογή εντολών

(iv)

■ Παράδειγμα:

tiling με εντολές του 80386

Το τελικό πρόγραμμα

(i)

■ Σκελετός:

```
xseg segment public 'code'
        assume  cs : xseg, ds : xseg, ss : xseg
        org     100h
main proc near
        call    near ptr program
        mov     ax, 4C00h
        int     21h
main endp
```

... τελικός κώδικας που παράγεται ...

```
xseg ends
        end     main
```

Το τελικό πρόγραμμα

(ii)

- Βιβλιοθήκη χρόνου εκτέλεσης (run-time library)

```
extrn function : proc
```

- Σταθερές συμβολοσειρές και κινητής υποδιαστολής

```
@str1  db  'this is'  
        db  10  
        db  'an example'  
        db  0
```

```
@real1  dt  1e-10
```

```
@real2  dt  2.0
```

Βοηθητικές ρουτίνες

(i)

■ getAR(a)

(φόρτωση διεύθυνσης ΕΔ)

```
mov si, word ptr [bp + 4]
mov si, word ptr [si + 4]
...
mov si, word ptr [si + 4] } (ncur - na - 1 φορές)
```

■ updateAL()

(ενημέρωση συνδέσμων προσπέλασης)

```
(α)  push bp                                αν np < nx
(β)  push word ptr [bp + 4]                 αν np = nx
(γ)  mov si, word ptr [bp + 4]              αν np > nx
      mov si, word ptr [si + 4]
      ...
      mov si, word ptr [si + 4] } (np - nx - 1 φορές)
      push word ptr [si + 4]
```

Βοηθητικές ρουτίνες

(ii)

■ `load(R, a)`

(φόρτωση τελουμένου)

	Είδος του <i>a</i>	Κώδικας που παράγεται
(α1)	αριθμητική σταθερά	<code>mov R, a</code>
(α2)	λογική σταθερά <code>true</code>	<code>mov R, 1</code>
(α3)	λογική σταθερά <code>false</code>	<code>mov R, 0</code>
(α4)	σταθερά χαρακτήρα	<code>mov R, ASCII(a)</code>
(α6)	σταθερά <code>nil</code>	<code>mov R, 0</code>
(β1)	τοπική οντότητα: μεταβλητή, παράμετρος κατ' αξία, ή προσωρινή μεταβλητή	<code>mov R, size ptr [bp + offset]</code>
(β2)	τοπική οντότητα: παράμετρος κατ' αναφορά	<code>mov si, word ptr [bp + offset]</code> <code>mov R, size ptr [si]</code>

Βοηθητικές ρουτίνες

(iii)

■ `load(R, a)`

(φόρτωση τελουμένου)

	Είδος του <i>a</i>	Κώδικας που παράγεται
(γ1)	μη τοπική οντότητα: μεταβλητή, παράμετρος κατ' αξία, ή προσωρινή μεταβλητή	<code>getAR(a)</code> <code>mov R, size ptr [si + offset]</code>
(γ2)	μη τοπική οντότητα: παράμετρος κατ' αναφορά	<code>getAR(a)</code> <code>mov si, word ptr [si + offset]</code> <code>mov R, size ptr [si]</code>
(δ)	$[x]$	<code>load(di, x)</code> <code>mov R, size ptr [di]</code>
(ε)	$\{x\}$	<code>loadAddr(R, x)</code>

Βοηθητικές ρουτίνες

(iv)

■ **loadAddr(R, a)** (φόρτωση διεύθυνσης τελουμένου)

	Είδος του a	Κώδικας που παράγεται
(α5)	σταθερή συμβολοσειρά	<code>lea R, byte ptr a</code>
(β1)	τοπική οντότητα: παράμετρος κατ' αξία, ή προσωρινή μεταβλητή	<code>lea R, size ptr [bp + offset]</code>
(β2)	τοπική οντότητα: παράμετρος κατ' αναφορά	<code>mov R, word ptr [bp + offset]</code>
(γ1)	μη τοπική οντότητα: παράμετρος κατ' αξία, ή προσωρινή μεταβλητή	<code>getAR(a)</code> <code>lea R, size ptr [si + offset]</code>
(γ2)	μη τοπική οντότητα: παράμετρος κατ' αναφορά	<code>getAR(a)</code> <code>mov R, word ptr [si + offset]</code>
(δ)	[x]	<code>load(R, x)</code>

Βοηθητικές ρουτίνες

(v)

- Παρόμοια υλοποίηση για τις:

- `loadReal(a)`
- `store(R, a)`
- `storeReal(a)`

- Ρουτίνες για ετικέτες τελικού κώδικα:

- `name(p)`
- `endof(p)`
- `label(n)`
- `label( $\ell$ )`

`_p_num`

`@p_num`

`@n`

`@p_num_ $\ell$`

Παραγωγή κώδικα

(i)

- Τετράδα $:=, X, -, Z$

load(R, x)	loadReal(x)
store(R, z)	storeReal(z)

- Τετράδα array, x, y, z

```
load(ax, y)
mov  cx, size
imul cx
loadAddr(cx, x)
add  ax, cx
store(ax, z)
```


Παραγωγή κώδικα

(ii)

- Τετράδες $+, x, y, z$ $-, x, y, z$

```
load(ax, x)
load(dx, y)
instr ax, dx
store(ax, z)
```

instr = add ή sub

```
loadReal(x)
loadReal(y)
finstr ST(1), ST(0)
store(ax, z)
```

finstr = faddp κ.λπ.

- Τετράδες $*, x, y, z$ $/, x, y, z$ $\%, x, y, z$

```
load(ax, x)
load(cx, y)
imul cx
store(ax, z)
```

```
load(ax, x)
xor dx, dx
load(cx, y)
idiv cx
store(ax, z)
```

```
load(ax, x)
xor dx, dx
load(cx, y)
idiv cx
store(dx, z)
```

Παραγωγή κώδικα

(iii)

- Τετράδες $=, x, y, z$ $<>, x, y, z$ $<, x, y, z$
 $>, x, y, z$ $<=, x, y, z$ $>=, x, y, z$

`load(ax, x)`

`load(dx, y)`

`cmp ax, dx`

instr `label(z)`

instr = `je, jne,` κ.λπ.

`loadReal(x)`

`loadReal(y)`

`fcompp`

`fstsw ax`

`test ax, value`

instr `label(z)`

value και *instr* από

Πίνακα 9.1 σελ. 249

Παραγωγή κώδικα

(iv)

- Τετράδα *ifb, x, —, z*

```
load(a1, x)
or a1, a1
jnz label(z)
```

- Τετράδα *jump, —, —, z*

```
jmp label(z)
```

- Τετράδα *jumpl, —, —, z*

```
jmp label(z)
```

- Τετράδα *label, —, —, z*

```
label(z) :
```

Παραγωγή κώδικα

(v)

- Τετράδα `unit, x, —, —`

```
name(x)  proc  near
          push  bp
          mov   bp, sp
          sub   sp, size
```

- Τετράδα `endu, x, —, —`

```
endof(x) : mov   sp, bp
          pop   bp
          ret
name(x)   endp
```

Παραγωγή κώδικα

(vi)

- Τετράδα `call, —, —, z`

```
sub    sp, 2
```

αν z είναι διαδικασία

```
updateAL()
```

```
call   near ptr name(z)
```

```
add    sp, size + 4
```

- Τετράδα `ret, —, —, —`

```
jmp    endof(current)
```

Παραγωγή κώδικα

(vii)

- Τετράδα `par, x, y, —`
 - αν $y = V$ και x είναι 16 bit

```
load(ax, x)
push ax
```
 - αν $y = V$ και x είναι 8 bit

```
load(al, x)
sub sp, 1
mov si, sp
mov byte ptr [si], al
```

Παραγωγή κώδικα

(vii)

- Τετράδα `par, x, y, —` (συνέχεια)

- αν $y = V$ και x είναι 80 bit

```
loadReal(x)
```

```
sub    sp, 10
```

```
mov    si, sp
```

```
fstop tbyte ptr [si]
```

- αν $y = R$ ή RET

```
loadAddr(si, x)
```

```
push  si
```


Προχωρημένα θέματα

- Μεταγλώττιση αντικειμενοστρεφών γλωσσών
- Χαρακτηριστικά του αντικειμενοστρεφούς προγραμματισμού
 - λογισμικό οργανωμένο ως σύνολο από αλληλεπιδρώντα αντικείμενα
 - αντικείμενο / κλάση
 - κελυφοποίηση (encapsulation)
 - κληρονομικότητα (inheritance)
 - πολυμορφισμός υποτύπων (subtype polymorphism)

Αντικείμενα και μέθοδοι (i)

- Αντικείμενο = εγγραφή (record) + μέθοδοι
- Αναπαράσταση αντικειμένων: ίδια με την αναπαράσταση εγγραφών
 - Δεσμεύεται χώρος για τα πεδία του αντικειμένου
 - Οι μέθοδοι δε συμπεριλαμβάνονται στην αναπαράσταση
 - Οι κλήσεις μεθόδων μεταφράζονται σε κλήσεις συναρτήσεων με μια επιπλέον παράμετρο: ένα δείκτη στο αντικείμενο όπου αναφέρονται

Αντικείμενα και μέθοδοι

(ii)

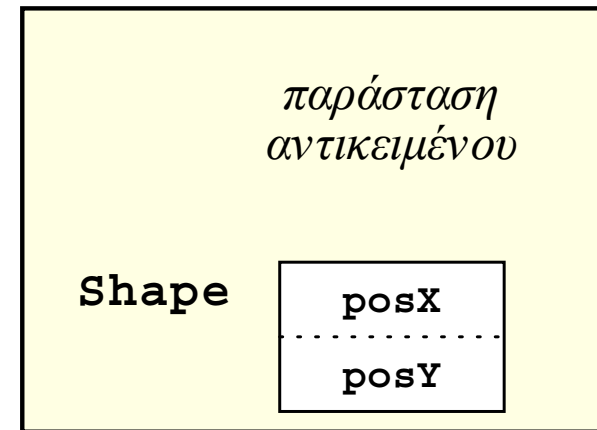
```
class Shape
  var posX, posY : real;

  procedure move (dx, dy : real);
  begin
    posX := posX + dx;
    posY := posY + dy;
  end;
end;
```



```
procedure Shape@move (var self : Shape; dx, dy : real);
begin
  self.posX := self.posX + dx;
  self.posY := self.posY + dy;
end;
```

`s.move(1, 2)` $\Rightarrow$ `Shape@move(s, 1, 2)`

Κατασκευαστές & καταστροφείς

- Ίδια αντιμετώπιση με τις μεθόδους

```
class Shape
```

```
...
```

```
  procedure constructor (x, y : real);
```

```
  ...
```

```
  procedure destructor ();
```

```
  ...
```

```
end;
```



```
procedure Shape@constructor (var self : Shape;  
                             x, y : real);
```

```
procedure Shape@destructor  (var self : Shape);
```

```
var s : Shape(10, 20);  ⇒  Shape@constructor(s, 10, 20);  
                           ...  
                           Shape@destructor(s);
```

Απλή κληρονομικότητα

(i)

- Υποκλάση / υπερκλάση
- Επισκίαση μεθόδων (method override)
- Υποτύποι (subtypes)
- Αναπαράσταση αντικειμένων
 - Τα πεδία της υπερκλάσης τοποθετούνται πρώτα (στην αρχή του αντικειμένου)
 - Αυτό εφαρμόζεται αναδρομικά
 - Τα πεδία της υποκλάσης ακολουθούν

Απλή κληρονομικότητα

(ii)

```
class Circle extends Shape
  var radius : real;
  procedure scale (s : real);
  ...
end;

class Line extends Shape
  var endX, endY : real;
  procedure move (dx, dy : real);
  ...
end;
```

*παράσταση
αντικειμένου*

Shape

posX

posY

Circle

posX

posY

radius

Line

posX

posY

endX

endY

Απλή κληρονομικότητα

(iii)

- Στατικό δέσιμο μεθόδων (static binding)

```
var s : Shape(10, 20);  
    c : Circle(30, 30, 10);  
    l : Line(10, 20, 30, 30);  
    p : ^Shape;
```

```
...  
p := @l;
```

```
s.move(5, 5);  
c.move(5, 5);  
l.move(5, 5);  
c.scale(2);  
p^.move(5, 5);
```

⇒

```
Shape@move(s, 5, 5);  
Shape@move(c, 5, 5);  
Line@move(l, 5, 5);  
Circle@scale(c, 2);  
Shape@move(p^, 5, 5)
```


Πολυμορφισμός υποτύπων (i)

- **Δυναμικό δέσιμο** μεθόδων (dynamic binding)
 - Όταν γίνεται κλήση μεθόδων μέσω δεικτών ή αναφορών σε αντικείμενα της υπερκλάσης, καλούνται οι αντίστοιχες μέθοδοι των υποκλάσεων
 - **Πίνακας ανταπόκρισης μεθόδων** (method dispatch table) ή **περιγραφέας κλάσης** (class descriptor)
 - Κοινός για όλα τα αντικείμενα μιας κλάσης

Πολυμορφισμός υποτύπων (ii)

```
class Shape
  var posX, posY : real;
  dynamic procedure move (dx, dy : real);
end;
```

```
class Line extends Shape
  var endX, endY : real;
  dynamic procedure move (dx, dy : real);
end;
```

```
var p : ^Shape;
```

```
...
```

```
p := @l;
```

```
p^.move(5, 5)
```


Πολυμορφισμός υποτύπων (iii)

```
var p : ^Shape;
```

```
...
```

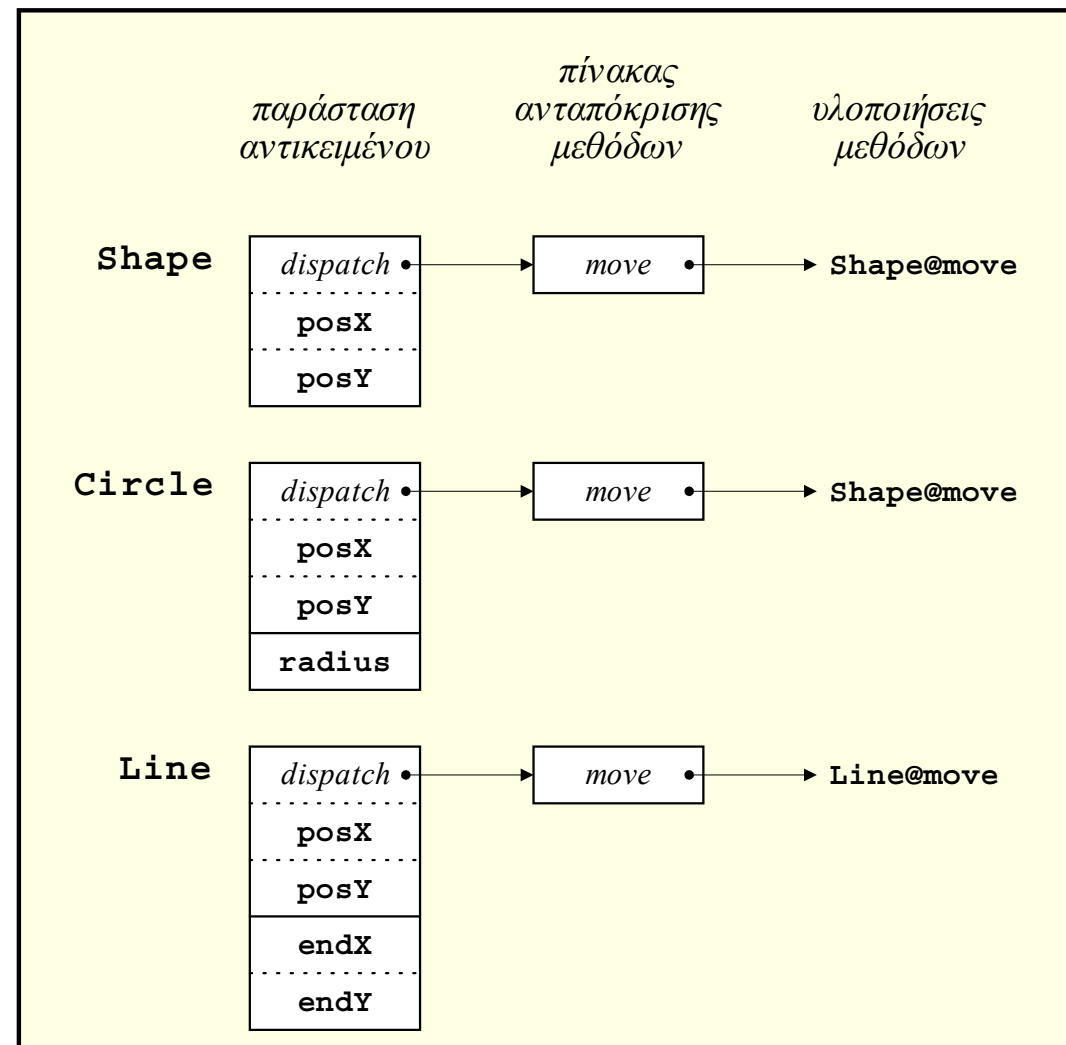
```
p := @1;
```

```
p^.move(5, 5)
```



```
f := p^.dispatch^.move;  
f^(p^, 5, 5)
```

- Ομοίως για αφηρημένες (abstract) μεθόδους

Πολλαπλή κληρονομικότητα (i)

- Πρόβλημα με την αναπαράσταση των αντικειμένων σε συνδυασμό με τους υποτύπους

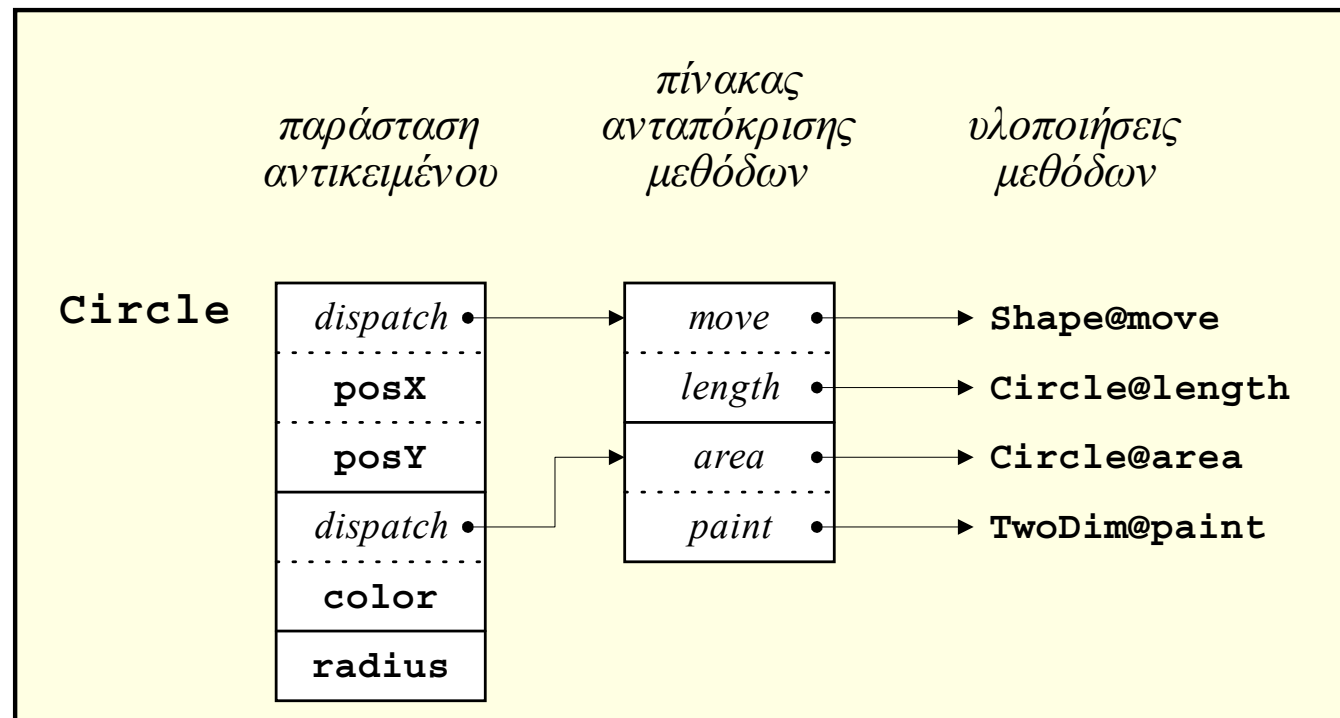
```
class TwoDim
  var color : ColorType;
  abstract function area () : real;
  dynamic procedure paint (c : ColorType);
end;
```

```
class Circle extends Shape, TwoDim
  ...
  dynamic function area () : real;
end;
```

Πολλαπλή κληρονομικότητα (ii)

```
var c : Circle(...);  
    p1 : ^Shape;  
    p2 : ^TwoDim;
```

```
...  
p1 := @c;  
p2 := @c
```


Πολλαπλή κληρονομικότητα (iii)

■ Εξαρτημένη πολλαπλή κληρονομικότητα

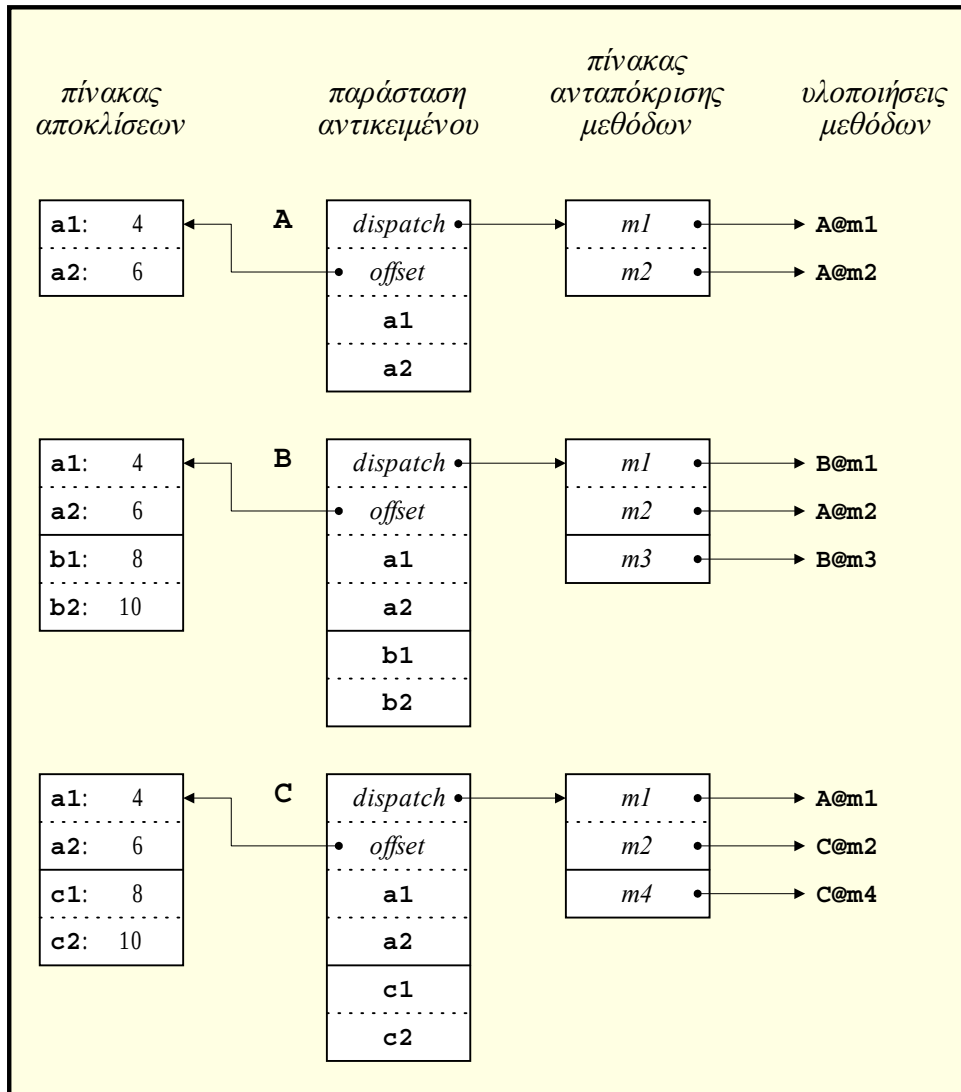
```
class A
  var a1, a2 : integer;
  dynamic procedure m1 ();
  dynamic procedure m2 ();
end;
```

```
class B extends A
  var b1, b2 : integer;
  dynamic procedure m1 ();
  dynamic procedure m3 ();
end;
```

```
class C extends A
  var c1, c2 : integer;
  dynamic procedure m2 ();
  dynamic procedure m4 ();
end;
```

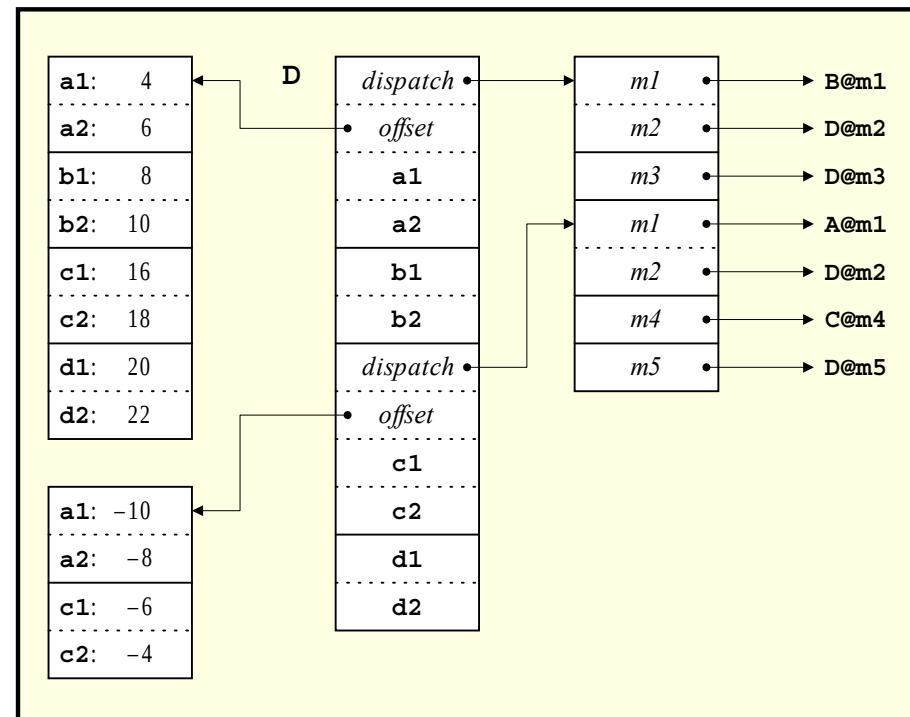
```
class D extends B, C
  var d1, d2 : integer;
  dynamic procedure m2 ();
  dynamic procedure m3 ();
  dynamic procedure m5 ();
end;
```

Πολλαπλή κληρονομικότητα (iv)

■ Πίνακας αποκλίσεων
(offset table)

$$p^{\wedge}.a1 \Rightarrow (p + p^{\wedge}.offset^{\wedge}.a1)^{\wedge}$$

Έλεγχος υποτύπων

(i)

Ερώτηση 1: σε ποια κλάση ανήκει το αντικείμενο X ;

Απάντηση: απλώς σύγκρινε τους περιγραφείς κλάσης

Ερώτηση 2: ανήκει το αντικείμενο X στην κλάση C ;

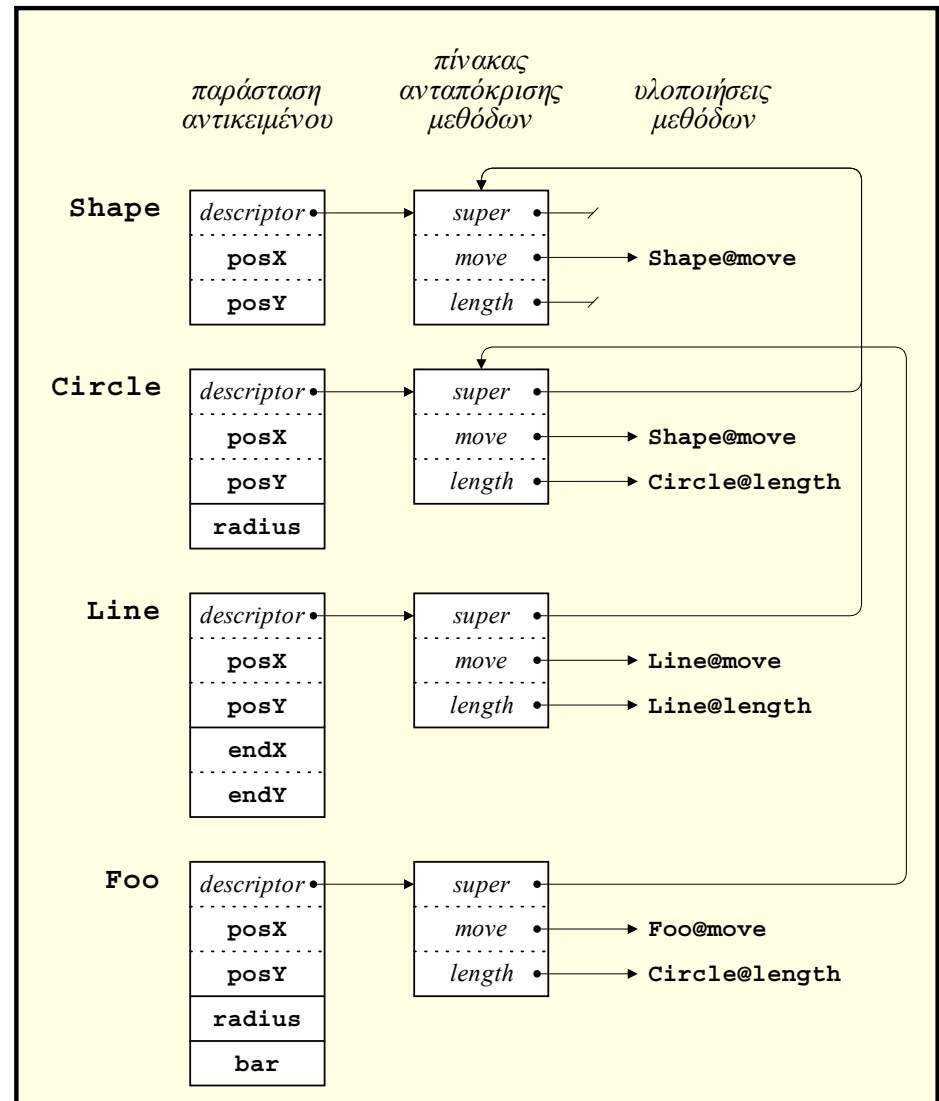
Απάντηση: ...λίγο πιο δύσκολη...

```
var p : ^Shape;  
...  
if p^ instanceof Circle then  
    ...1...  
else  
    ...2...
```

Έλεγχος υποτύπων

(ii)

```
d := p^.descriptor;
loop:
  if d = Circle@descriptor
  then begin
    ...1...
    goto next
  end
  else if d = nil then
  begin
    ...2...
    goto next
  end
  else
    d = d^.super;
    goto loop;
  next:
```

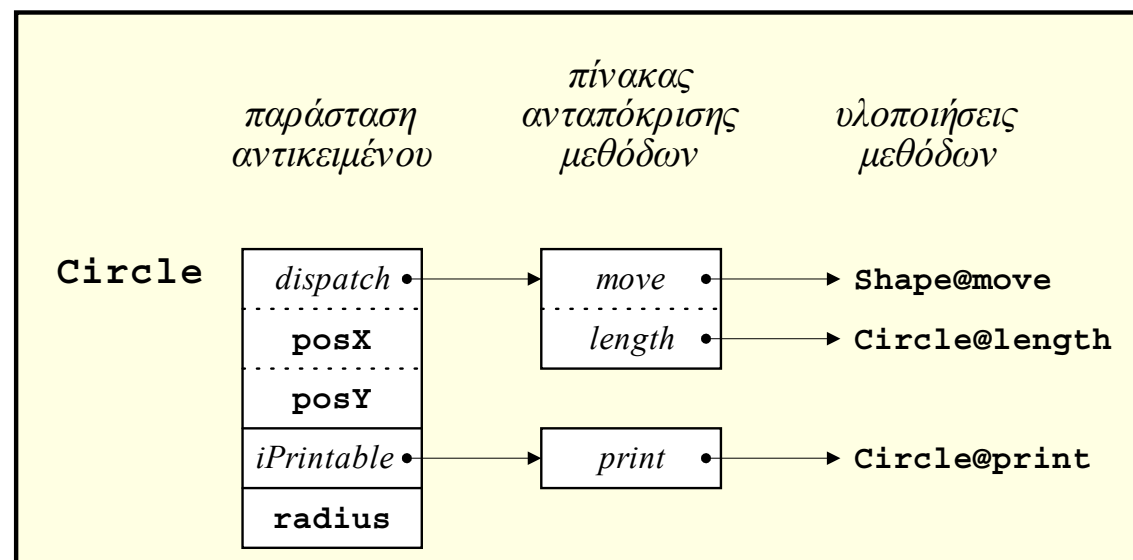

Διαπροσωπείες

(i)

```
interface Printable
  dynamic procedure print ();
end;
```

```
class Circle extends Shape implements Printable
  ...
  dynamic procedure print ();
end;
```


Διαπροσωπείες

(ii)

```
var c : Circle(...);  
    p : ^Printable;
```

```
...  
p := @c;  
  
p^.print()
```



```
p.self := @c;  
p.iPrintable := c.iPrintable
```

